

**ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN İKLİM VE YER
ŞEKİLLERİNİN KÜLTÜR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: RİZE ÖRNEĞİ**

İlknur Çakmakçı

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
COĞRAFYA EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterebilme koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (24) ay sonra tezden yararlanabilmek için fotokopi çektirilebilir.

YAZARIN

Adı : İlknur
Soyadı : ÇAKMAKÇI
Bölümü : Coğrafya Eğitimi
İmza :
Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Ortaöğretim Öğrencilerinin İklim ve Yer şekillerinin Kültür Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Rize Örneği

İngilizce Adı: Secondary School Students Views on The Effects of Climate and Place Shapes on Culture: Rize Example

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum Ortaöğretim Öğrencilerinin İklim ve Yer şekillerinin Kültür Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Rize Örneği, adlı çalışma tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve yararlandığım eserleri kaynakça kısmında gösterilen eserlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

İlknur ÇAKMAKCI

JÜRİ ONAY SAYFASI

İlknur ÇAKMAKÇI tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Öğrencilerinin İklim ve Yer Şekillerinin Kültür Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi: Rize Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Necla TÜRKOĞLU

Coğrafya Bölümü, Ankara Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Bülent AKSOY

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez savunma tarihi 10/12/2019

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Selma YEL

TEŞEKKÜR

Coğrafya konuları içerisinde yer alan iklim ve yer şekillerinin önemini öğretmenin ve kavratmanın en önemli yolu, eğitim ve öğretim kurumlarıdır. Bireylerin iklim ve yer şekillerinin çevreleri ve kendileri üzerindeki etkilerini anlayıp anlamadıklarını ortaya koymak için yapılan bu çalışmanın araştırma sahası olan Rize ilinde belirlenen iki okulda toplam 10 öğrenciye bilimsel verilere göre hazırlanan görüşme yöntemi uygulanmıştır. Uygulanan görüşme yöntemiyle elde edilen veriler analiz edilerek sonuçları değerlendirilmiştir.

Çalışma sürecinin her aşamasında yanımda olan değerli danışman hocam Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI 'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma sırasında değerli görüşleriyle her şekilde yanımda olan değerli hocam Arş. Gör. Dr. Abdullah TÜRKER 'e, Dr. Şemsettin KÜZECİ'ye, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca yanımda olan tüm arkadaşlarıma Emine CİVELEK'e, Dilek EKŞİ'ye, Özlem ULUPINAR'a, Sevgi ERDEM'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her aşamasında yanımda olan aileme özellikle anneme sevgi ve saygılarımla sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN İKLİM VE YER ŞEKİLLERİNİN KÜLTÜR ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: RİZE ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

İlknur ÇAKMAKCI
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
OCAK, 2020

ÖZ

Rize ili Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde, kıyıya paralel uzanan sıra dağların kuzey kesiminde yer almaktadır. Kıyıya paralel uzanan sıra dağların yükseltisi kıyıdan başlayarak güneye ve doğuya doğru gittikçe artmaktadır. Bu faktörlerin etkisinde Rize arazisi yüksek, dağlık, engebeli, parçalı bir yapı özelliği göstermektedir. Rize'de tarım arazileri dar ve parçalı şekildedir. Arazi yapısının özellikleri Rize'nin iklimine de etki etmiştir. Rize'nin iklimi; yazları serin ve yağışlı, kışları ılık ve yağışlı her mevsim yağışlı bir iklimdir. En fazla yağışı sonbahar en az yağışı ilkbahar mevsiminde almaktadır. Rize, Türkiye'nin en yağışlı ili olma özelliğine sahiptir. Yıllık yağış miktarı ortalama 2300 mm, bağıl nem oranı ortalama % 75, yıllık ortalama sıcaklık 14 °C civarındadır. Bu çalışmada amaç, ortaöğretim öğrencilerinin iklim ve yer şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerini inceleyerek, bu faktörlerin coğrafya öğretimi üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Ayrıca öğrencilerin yaşadıkları yerin coğrafyası hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarını yaşadıkları coğrafyanın çevresindeki doğal ve beşeri faktörlere etkisini anlaması amaçlanmıştır. Çalışma sırasında literatür taramalarından elde edilen veriler konu başlıkları altında sınıflandırılarak analiz edilmiş ve yeri geldikçe elde edilen bilgilerden yararlanılmıştır. Ayrıca Rize ilinin kıyı kesiminden ve iç kesiminden olmak üzere, iki okul görüşme formu uygulamak amacıyla belirlenmiştir. Alanda yapılan araştırmalar ve gözlemler sonucunda elde edilen bilgiler ışığında belirlenen okullarda onuncu sınıflardan on öğrenciye beş adet yarı yapılandırılmış maddeden oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme formu sonucunda elde edilen veriler kayıt altına alınmış, kayıt altına alınan veriler dikkatlice çözümleyerek betimsel analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Görüşme formunda katılımcılara yöneltilen iklim ve yer şekilleri hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları bu

faktörlerin insanların etkinlikleri üzerindeki etkilerinin nasıl olduğu şeklindeki sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar betimsel analiz edilmiştir. Katılımcıların iklimin bitki örtüsünden yapı malzemesine, tarım ürünlerinden yemek kültürüne kadar birçok faktör üzerinde etkili olduğunu, yer şekillerinin yerleşme tipinden ulaşım, tarım arazilerinin konumlarından kullanılan araçlara, insanların hareket şeklinden konuşma şekillerine kadar birçok faktör üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Sonuç olarak söylenebilir ki iklim ve yer şekilleri insanların faaliyetleri üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkili olmaktadır. Sonuçlar karşılaştırıldığında araştırma alanından toplanan literatür bilgileriyle katılımcıların bilgileri arasında paralellik olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler : İklim, Yer şekilleri, Kültür, Eğitim, Eğitim, Coğrafya

Sayfa Adedi : xv+90

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ülkü ESER ÜNALDI

INVESTIGATION OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS 'VIEWS ON THE EFFECTS OF CLIMATE AND LOCATION MODELS ON CULTURE: RİZE EXAMPLE

(Master's Thesis)

**İlknur Çakmakçı
GAZI UNIVERSITY
GRANDUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
JANUARY, 2020**

ABSTRACT

Rize province is located in the eastern part of the Black Sea Region in the northern part of the mountains. The altitude of the mountains extending parallel to the coastline increases from the coast to the south and east. Under the influence of these factors, Rize land has a high, mountainous, rugged, fragmented structure. The farmland in Rize is narrow and fragmented. The characteristics of the land structure also affected the climate of Rize. The climate of Rize; cool and rainy summers, warm and rainy winters in all seasons is a rainy climate. The highest rainfall is in the autumn and the least rainfall is in the spring. Rize, Turkey has the distinction of being the wettest province. The average annual precipitation is 2300 mm, the relative humidity is 75%, the average annual temperature is around 14 oC. The aim of this study is to examine the views of secondary school students on the effects of climate and location on culture and to investigate the effects of these factors on geography teaching. In addition, it is aimed to understand whether the students have information about the geography of the place they live and the effect of the geography they live on the natural and human factors. During the study, the data obtained from literature surveys were classified and analyzed under the headings of the subject and the information obtained when necessary were used. In addition, two schools, from the coastal and inner parts of the province of Rize, were determined to apply for interview forms. In the light of the information obtained from the researches and observations in the field, five semi-structured interview forms were applied to ten students from tenth grades in the schools. The data obtained as a result of the interview form was recorded, the recorded data were analyzed carefully and descriptively analyzed and interpreted. In the interview form, the answers of the participants to the questions about whether they have knowledge about the climate and

location shapes and how these factors affect people's activities were analyzed descriptively. The participants stated that the climate was influenced by many factors, from vegetation to building materials, from agricultural products to food culture, and that landforms were influenced by many factors, from settlement type to transportation, from the location of agricultural land, to the vehicles used, to the way people talk and the way they move. As a result, it can be said that climate and location shapes have direct or indirect effects on people's activities. It is seen that there is a parallel between the literature information collected from the research area and the participants' information.

Keywords : Cilimate, Landforms, Culture, Education, Training, Geography

Number of Pages : xv+90

Thesisadvisor : Prof. Ülkü ESER ÜNALDI

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	iii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Cümlesi	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	2
1.4. Varsayımlar	3
1.5. Tanımlar.....	3
BÖLÜM II.....	5
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	5

2.1. Coğrafya.....	5
2.2. İklim.....	6
2.3. Yer Şekilleri	8
2.4. Kültür	9
2.5. Halk oyunları.....	10
2.6. Yerleşme.....	10
2.7. Rize İli.....	11
2.7.1. Rize İlinin Tarihi ve İsmi	11
2.7.2. Rize İlinin Coğrafi Özellikleri	13
2.7.3. Rize İlinin Yer Şekilleri	14
2.7.4. Rize İlinin İklimi.....	16
2.7.5. Rize İlinin Bitki Örtüsü	16
2.7.6. Rize İlinde Tarım ve Ekonomi	17
2.7.6.1. Rize ve Çevresinde Yetişen Bazı Meyveler	22
2.7.6.2. Rize İlinde Hayvancılık	23
2.7.7. Rize İlinin Mutfağı	25
2.7.8. Sanat.....	30
2.7.9. Rize Çevresinde Giyim Kuşam	40
2.7.9.1. Erkek Giyim	40
2.7.9.2. Kadın Giyim	41
2.7.10. Rize İlinde Yerleşme, Mimari ve Yapı Malzemesi	46
2.7.11. Rize İlinde Turizm	49
2.7.12. Rize İlinde Türküler	54
2.7.13. Rize İlinde Eğitim	58
2.8. İlgili Araştırmalar	59
BÖLÜM III	63
YÖNTEM.....	63
3.1. Araştırma Modeli	63
3.2. Çalışma Grubu	64
3.3. Veri Toplama Aracı	64

3.4. Verilerin Analizi	65
BÖLÜM IV	66
BULGULAR VE YORUMLAR.....	66
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	66
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	69
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	71
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	72
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	74
BÖLÜM V	78
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	78
KAYNAKLAR.....	82
EKLER	87
EK-1 Görüşme Formu	88
EK-2 Meteoroloji Müdürlüğü Veri İzin Belgesi.....	89
EK-3 Milli Eğitim Anket İzin Belgesi.....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.Rize ilinin mutlak konumu.....	5
Şekil 2.Rize ili topoğrafya haritası	15
Şekil 3.Rize ili fiziki haritası.....	15
Şekil 4.Rize bitki örtüsünden orman güllerinden bir görünüm,	17
Şekil 5..Rize’de turunçgillerden bir görünüm,	18
Şekil 6.Çay bitkisinden bir görünüm,.....	20
Şekil 7.Mısır bitkisinden bir görünüm,	21
Şekil 8.Karalahana bitkisinden bir görünüm,	22
Şekil 9.Mısırdan bir görünüm,	26
Şekil 10.Mıhlama yemeğinden bir görünüm,.....	26
Şekil 11.Rize yöresel yemeklerinden mısır ekmeğinden görünüm,.....	27
Şekil 12.Karalahana sarmasından bir görünüm,.....	27
Şekil 13.Karalahana yemeğinden bir görünüm,	28
Şekil 14.Karalahana çorbasından bir görünüm,	28
Şekil 15.Taze fasulyeden bir görünüm,.....	29
Şekil 16.Hamsili ekmekten bir görünüm,.....	29
Şekil 17.Rize bezinden yapılan el sanatlarından bir görünüm,	31
Şekil 18.Ahşap sanatlarından bir görünüm,	32
Şekil 19.Beşik sanatlarından bir görünüm,	33
Şekil 20.Çeyiz sandığından bir görünüm,	33

Şekil 21. Bir ahşap ev görünümü,	34
Şekil 22. Ahşap sanatından serenderden bir görünüm,	35
Şekil 23. İki ayaklı sepetten bir görünüm,	36
Şekil 24. Çorap örücülüğünden bir görünüm,	37
Şekil 25. Pleki taşından yapılan tandırdan bir görünüm	39
Şekil 26. Bakır işlemeciliğinden bir görünüm,	40
Şekil 27. Rize yöresi giyiminden görünüm,	43
Şekil 28. Horon oyunundan figürlerden bir görünüm,	45
Şekil 29. Horon oyunundaki figürlerden bir görünüm,	45
Şekil 30. Horon oyunundaki figürlerden bir görünüm,	46
Şekil 31. Dağınık yerleşmeden bir görüntü,	48
Şekil 32. Rize Merkezden bir görünüm,	48
Şekil 33. Ahşap ve taşın birlikte kullanıldığı ev görünümü,	49
Şekil 34. Serenderden görünümü,	49
Şekil 35. Polovit yaylasından bir görünüm,	50
Şekil 36. Ayder yaylasından bir görünüm,	51
Şekil 37. Tarihi taş kemer köprüden bir görünüm,	51
Şekil 38. Rize Zil Kalesinden bir görünüm,	52
Şekil 39. Rize merkezdeki Gülbahar Hatun camisinden bir görünüm,	52
Şekil 40. Ağaran şelalesinden bir görünüm,	53
Şekil 41. Ağaran şelalesinden bir görünüm,	53

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

°C	. Santigrat Derece
ÇAYKUR	: Çay Kurumu İşletmeleri
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kültür, insanın doğa karşısında doğayla birlikte yaşamını sürdürebilmesi sonucunda ürettiği ürünler olarak ifade edilebilir. Kültür unsurları coğrafyayla yakından ilişkilidir.

Coğrafya, doğal ve beşerî unsurlar arasındaki etkileşimi ve bu etkileşimin canlılar üzerindeki etkilerini inceleyen bilim dalıdır. Coğrafya biliminin konuları içerisinde yer alan iklim ve yer şekilleri canlılar üzerinde önemli etkiye sahiptir.

İklim, geçmişten günümüze kadar doğal ve beşerî çevre üzerinde önemli etkilere sahip olmuştur. Özellikle insan faaliyetleri (yerleşme, yemek, giyim, yapı malzemeleri vs.) üzerindeki etkileri dikkat çekmektedir.

Yer şekilleri de iklimde olduğu gibi doğal ve beşerî çevre üzerinde önemli etkiye sahiptir. Yer şekillerinin engebeli olduğu yerlerde yaşayan insanlar arazi yapısının etkisiyle daha hareketlidir. Dar ve parçalı olan arazi yapısından faydalanmak için sürekli mücadele içindedirler.

Bu çalışmada ortaöğretim öğrencilerinin iklim ve yer şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi araştırmalar yapılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma alanı olarak Rize ilinde kıyı kesimden bir okul iç kesimden bir okul olmak üzere iki okul belirlenmiştir.

1.1. Problem Cümlesi

Bu araştırmada problem cümlesi şu şekilde ifade edilmiştir:

Ortaöğretim öğrencilerinin iklim ve yer şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri nasıldır?

Araştırmanın alt problemleri aşağıda maddelemiştir:

- 1) Rize ilinin iklim özellikleri nasıldır? Bu özellikler, doğal ve beşeri ortamı nasıl etkilemiştir?
- 2) Rize ilinde iklim, kültür ve insan davranışlarını nasıl etkilemiştir? Bu etkilerin coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır?
- 3) Rize ilinin yer şekillerinin genel özellikleri nasıldır? Bu özellikler, doğal ve beşeri ortamı nasıl etkilemiştir?
- 4) Rize ilinde yer şekilleri, kültür ve insan davranışlarını nasıl etkilemiştir? Bu etkilerin coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır?
- 5) Sizce hangi kültürel unsurlar, Rize ilinin iklim ve yer şekilleri hakkında bilgi vermektedir? Bu etkiler coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır?

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan ortaöğretim öğrencilerinin Rize ilinin yer şekilleri ve iklim özelliklerinin, kültür üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesidir.

Ayrıca Rize ilinin kültürü hakkında bilgi sahibi olmak, öğrencilerin coğrafya dersine karşı ilgilerini artırmak, öğrencilerin çevreleri hakkında meraklarını uyandırmak da amaçlanmıştır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Coğrafya, insan ve doğal çevre etkileşimini, bu etkileşim sonucunda insanların ortaya koyduğu etkinlikleri, kendi prensipleri dâhilinde inceleyen ve açıklayan bilim dalıdır.

Kültür, insanın doğa karşısında doğayla birlikte yaşamını sürdürmesi sonucunda ürettiği ürünlerin tamamıdır.

Toplumu oluşturan en önemli unsurlardan bir tanesi de kültürdür. Kültürün oluşmasında ve şekillenmesinde coğrafyanın etkisi büyüktür.

Bu çalışmada, fiziki coğrafyanın konularından biri olan iklim ve yer şekillerinin, kültürün oluşmasında ve şekillenmesinde etkisinin olup olmadığı, bunların ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerine ve eğitimine yansımaları incelenmiştir.

Ortaöğretim öğrencilerinin, iklim ve yer şekillerinin etkilerinin nasıl olduğunun kavranmasına, bundan yola çıkarak kültür üzerindeki etkilerine dikkat çekilmiştir.

Bu çalışma, coğrafya eğitiminde örnek oluşturması ve daha sonraki çalışmalara kaynaklık etmesi açısından önemli bir çalışmadır.

Bu çalışmada öncelikle Rize ilinin iklim ve yer şekillerinin özellikleri göz önüne alınarak araştırmaya yön verilmiştir.

Rize ilinin iklim ve yer şekillerinin ortaöğretim öğrencilerinin kültür üzerindeki görüşlerine yansımaları ve eğitimine etkisini araştırmak için hazırlanmıştır.

İklim ve yer şekillerinin insanların faaliyetleri üzerindeki etkilerini ortaya koyması bakımından alan için önem taşımaktadır.

1.4. Varsayımlar

İklim ve yeryüzü şekillerinin insan faaliyetleri üzerindeki etkisi, yadsınamaz bir gerçektir.

Coğrafya dersi gören ortaöğretim öğrencilerinin, iklim ve yeryüzü şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine ilişkin algılarının oluşması gerekliliği, bu araştırmanın temel varsayımını oluşturmaktadır.

Ortaöğretim öğrencileri üzerinde, iklim ve yeryüzü şekillerinin kültür ve eğitime etkisinin olduğu algısı varsayılarak bu araştırma yapılmaktadır.

1.5. Tanımlar

İklim: Erol (1993, s. 10)'un belirttiği üzere “oldukça geniş bir alanda uzun yıllar boyunca (50-60 yıl) değişmeyen ortalama hava koşullarına iklim denir”.

Yer şekilleri: Erinç (2000, s. 1-3)'in belirttiğine göre “iç kuvvetlerin (orojenez, epirojenez, tektonik hareketler, volkanik faaliyetler) ve dış kuvvetlerin (rüzgârlar, akarsular, buzullar,

dalgalar) etkileri sonucunda yeryüzünde birbirinden farklı oluşumlar meydana gelmiştir. Meydana gelen bu oluşumlarının tamamına yeryüzü şekilleri denir”.

Kültür: Haberal (2013, s. 37)’a göre “kültür sözcüğü, Latince bir sözcük olan cultura sözcüğünden gelmektedir. Cultura; sözcüğü özen göstermek, toprağı sürmek, ekip biçmek anlamına gelmektedir. Ancak zamanla kavramın anlamında değişmeler meydana gelerek, 17.yüzyılda Voltaire tarafından insan zekâsının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi, yüceltilmesi anlamına gelir” şeklinde ifade edilmiştir.

Eğitim: Küçükahmet (2008, s. 3)’in belirttiğine göre eğitim “bireyin davranışlarında kendi yaşantıları yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirmesidir”.

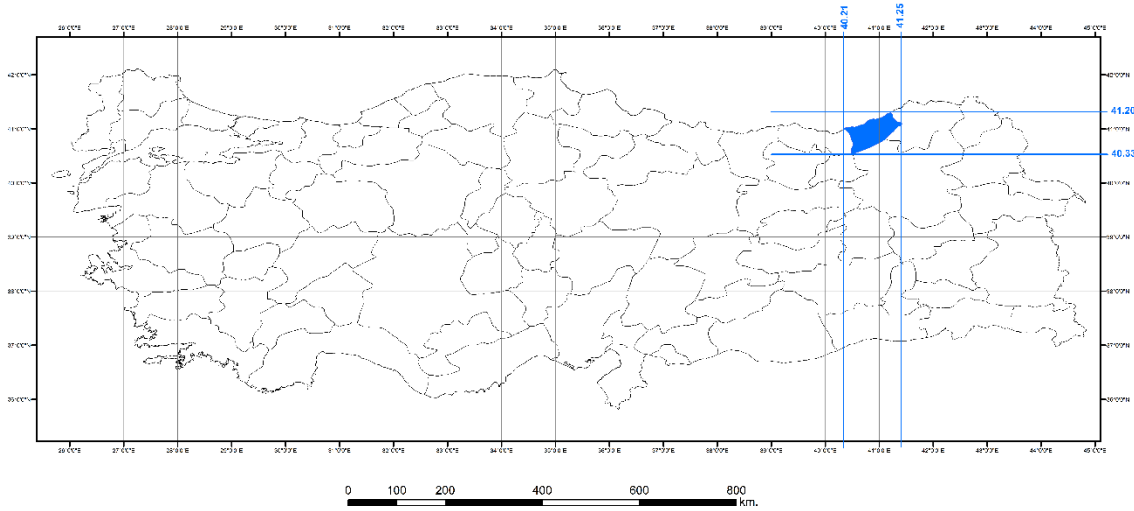
Halk oyunları: Topaloğlu (2005, s. 25)’un belirttiğine göre “yöre insanının duygusunu ve düşüncelerini kendilerine özgü hareketlerle yansıtan halk oyunları, yörenin estetik beğenisine göre oluşmaktadır. Halk oyunları doğduğu yörenin dağlık ve ovalık oluşuna göre şekil alır”.

Yerleşme: Tümertekin ve Özgüç (2002, s. 381-384)’a göre, “İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli şartlardan biri de barınmadır. Bunun için insanlık tarihinden günümüze kadar çeşitli barınaklar kullanılmıştır. İnsanlar ilk önce doğal barınaklarda (mağaralar, ağaç kovukları gibi) yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Daha sonra bilgi birikimleri arttıkça kendi inşa ettikleri meskenlerde hayatlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. İklim insanların yerleşim yerlerinin seçimlerinde etkilidir. İklimin uygun olduğu yerlerde yeryüzü şekilleri de uygunsa o alanlar yerleşmeye daha uygun ortam oluşturmaktadır. Konut tipinde kullanılan malzemelerde iklime uygun olarak seçilmektedir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışma alanı Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Rize ilidir. Rize ili Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır. Rize ilinin mutlak konumu 40-21° ve 41-25° doğu boylamları ile 40-33° ve 41-20° kuzey paralelleri arasında kalan yerdir (Şekil 1). İlin topraklarının doğusunda Artvin ilinin Arhavi ilçesi, batısında Trabzon ilin Of ilçesi, güneyinde Erzurum ilinin İspir ilçesi yer almaktadır (Topaloğlu, 2005, s. 117).

Şekil 1. Rize ilinin mutlak konumu

2.1. Coğrafya

Coğrafyanın tanımı zaman içinde değişmiştir. Bu değişimin nedeni, bilimdeki gelişmeler ve bu gelişmeleri sağlayan bilim insanlarının görüş ve anlayışlarının değişmesidir.

Coğrafya, insanın içinde yaşadığı çevrenin doğal özelliklerini, insan-doğal çevre etkileşimini ve bu etkileşim sonucu insanın ortaya koyduğu beşerî ve ekonomik etkinlikleri kendi prensipleri çerçevesinde inceleyerek açıklayan bir bilim dalıdır. Coğrafya araştırmalarının odak noktasında her zaman insan bulunmaktadır. İnsanın olmadığı yerde coğrafya biliminden de bahsedilemez. Coğrafyanın hangi dalında olursa olsun (fiziki coğrafya, beşeri coğrafya, ekonomik coğrafya) araştırmalarda insan hep odaktadır. Elde edilen bulguların ve varılan sonuçların etkisi her zaman insan üzerinedir (Şahin, 2000, s. 3).

Coğrafyayı diğer bilimlerden ayıran en önemli özellik bilimsel prensipleri (Dağılıp, ilgi ve bağılılık, nedensellik) bir arada kullanmasıdır.

2.2. İklim

İklim: Coğrafi bir alanda uzun yıllar boyunca en az 50-60 yıl değişmeyen hava olaylarının ortalama değerlerine iklim denir. İklim coğrafi çevrenin şekillenmesini sağlayan ve insan yaşamını yakından kontrol eden etmenlerden bir tanesidir (Erol, 1993, s. 1-10).

İnsanlar faaliyetlerinin doğrudan veya dolaylı olarak iklimle ilişkili olduğunu farkındadır. Dünya üzerinde yaşayan tüm canlılar çevrenin bir parçası olarak iklime uyum sağlamıştır. Bu uyum insanoğlu için de geçerlidir. İnsanoğlunun diğer canlılardan farkı çevreye uyabilmesi ve çevreyi değiştirmesidir. İnsanların ihtiyaçları ve gereksinimleri doğrudan veya dolaylı olarak iklime bağılıdır (Erol, 1993, s. 10). Bu durumu İbn- Haldun “iklim başta olmak üzere toplumların yaşadığı coğrafi çevre insan davranışlarını etkilemektedir. İnsanlar coğrafi çevrenin özelliklerine göre şekillenmektedir. Bu nedenle farklı iklim bölgelerinde yaşayan insanların özellikleri de farklı olacaktır.” şeklinde ifade etmiştir. İbn- Haldun iklimin insanların ten renklerini, giyimlerini, yemek kültürlerini, oyunlarını, huylarını, kültürlerini belirlediğini iklimin insanların yaşamlarını on binlerce yıldır etkilediğini *Mukaddime* adlı eserinde dile getirmiştir (Turgut, 2018, s.173-183).

Aristoteles’e göre iklim insanlara birtakım özellikler kazandırdığını ve iklimin farklılaştığı bölgelerde insanların özelliklerinin de farklılık gösterdiğini ifade etmiştir. Aristoteles’in yaklaşımında göre soğuk iklim bölgelerinde yaşayan toplulukların cesaretli oldukları, askeri özelliklerinin de gelişmiş olduğunu fakat beceriklilik yönünden zayıf olduklarını ifade etmiştir. Sıcak iklim bölgelerinde yaşayan toplulukların: kültürel gelişime açık olduklarını, zeki ve becerikli oldukları fakat cesaret ve irade yönünden zayıf olduklarını ifade etmiştir. Ilıman iklim bölgelerinde yaşayan toplulukların ise özgürlük duygularının gelişmiş

olduğunu, siyasi yapılarının güçlü olduğu bununla birlikte askeri ve kültürel yönden gelişmiş topluluklar olduklarını ifade etmiştir.

Montesquieu ise Asya ve Avrupa kıtasında yaşayan toplulukların özelliklerinin farklı olmasında en önemli faktörlerin iklim ve arazi yapısı özellikleri başta olmak üzere coğrafi faktörlerin etkili olduğunu dile getirmiştir. Montesquieu iklim teorisini geliştirerek bilimsel temellere dayandırmaya çalışmıştır. İklimin ilk olarak insanları fizyolojik olarak etkilediğini ifade eden Montesquieu soğuk iklimlerde yaşayan insanların esnek ve kuvvetli olduğunu ileri sürmüştür. Soğuk iklimlerde vücut sıvılarının dengeli dağıldığını ve bu bölgelerde yaşayan insanların iri yarı olduklarını yetenek yönünden zayıf olduklarını ifade ederken sıcak iklimlerde yaşayan toplulukların zevke düşkün olduklarını ayrıca korkak ve kurnaz olduklarını ifade etmiştir. Yine ılıman iklim bölgelerinde yaşayan toplulukların kararsız olduklarını da belirtmiştir (Karnıbüyük, 2018, s. 246-253).

Uygarıların kurulmasında ve biçimlenmesinde iklimin ne denli etkili olduğu alanyazında tartışılmaktadır. İklim uygarlıkların oluşmasında sosyal ve ekonomik unsurlarla etkileşim içinde yer almaktadır. İklim olayları toplumsal olaylar ve davranışları biçimlendirmede önemli rol oynamaktadır. Örneğin: küçük buzul çağıının yaşanması sıcaklıkların düşmesi, yağışların düzensizleşmesi kuraklık yaşanmasına ve bunun sonucunda tarımda verimin düşmesi ile birlikte bölgede yaşayan insanlar yeni üretim kaynakları aramak zorunda kalmıştır. Bu etkenler sanatçıların eserlerine de yansımıştır. 1816 yılında Avrupa’da bu olaylarla ilgi korku romanları yazılmış, bu ressamların tablolarına da yansımıştır. (Özdemir, 2004, s. 175).

Dünya üzerinde bütün canlılar gibi insanoğlu da iklime uyum sağlamış bir varlıktır. İnsanların yeryüzündeki dağılışı doğrudan veya dolaylı olarak iklimle ilişkilidir. İklim insanların günlük yaşamlarını, yaşam biçimlerini, yiyecek ve giyecek tercihleri, hareket yapılarını ve sağlık durumlarını etkilemektedir. Çok yağışlı bir alanda buğdayın yetişmemesi, soğuk yerlerde kalın, sıcak yerlerde ince kıyafetlerin tercih edilmesi, yerleşme yapılarında kullanılan malzemelerin iklime göre değişmesi ve sağlık üzerinde iklim etkisini hissettirmektedir. İnsanlar nemin ve rutubetin fazla olduğu yerlerde çeşitli akciğer hastalıklarına yakalandığı, astım, bronşit vb. şikâyetlerin arttığı bilinmektedir.

Karasal iklimin etkili olduğu yerlerde bitki örtüsü genellikle bozkırdır. Yetişen tarım ürünleri de ağırlıklı olarak tahıldır. Yetiştirilen hayvan türü ağırlıklı küçükbaşdır. Yapı malzemesi ağırlıklı olarak kerpiçtir. İklimin nemli ve yağışlı olduğu yerlerde bitki örtüsü

ormandır. Bu tip alanlarda bitki örtüsü gür ve çeşitlidir. Bitki örtüsünün gür ve çeşitli olduğu yerlerde arıcılık faaliyetleri için de uygun ortam oluşmaktadır. Bu tip iklimin etkili olduğu yerlerde genellikle büyükbaş hayvancılık yapılmaktadır. Yapı malzemesi ahşaptır. Tahıl ürünlerinin yetişmesine uygun ortam oluşmaz. Yetişen tarım ürünleri mısır gibi su ve nem isteği farklı olan tahıl ürünleridir.

İklimsel değişimler ve hava olaylarının insan sağlığı üzerindeki etkileri konusunda her yörede belli inançlar ve kanılar bulunmaktadır. Nemin ve yağışın fazla olduğu iklimlerde romatizma hastalıklarının yaygın olduğu iddia edilmektedir.

2.3. Yer Şekilleri

Kaynağını yerin derinliklerinden (magmadan) alan ve yerin şekillenmesinde yapıcı etkiye sahip olan kuvvetlere iç kuvvetler (orojenez, epirojenez, depremler, volkanizma) denir. Kaynağını Güneşten ve Ay'dan alan kuvvetlere dış kuvvetler denir. Yer şekillerinin aşındırması ve biriktirmesi sonucu (akarsular, rüzgârlar, buzullar, dalgalar) olan oluşumlara yer şekilleri denmektedir (Erinç, 2000, s. 104). Yeryüzü şekilleri incelendiğinde yeryüzü şekillerinin farklı yükseltiler, çukurluklar, düzlükler halinde olduğu görülmektedir. Yeryüzündeki bu farklılıklar insanların ekonomik faaliyetlerini (ziraat, hayvancılık, turizm vs.) hareketlerini (yavaş, hızlı) folklorlarını (halk dansları, türküler, şiirler vs.) karakterlerini (sinirli, sakin, hareketli, yavaş vs.) etkilemektedir (Tümertekin ve Özgüç, 2002, s. 105-107).

Bir toplumun üzerinde yaşadığı doğal ortam o toplumda yaşayan insanları önemli ölçüde etkilemektedir. Dağlık ve engebeli alanlarda yaşayan insanların daha hareketli, çevik ve daha cesur oldukları söylenmektedir. Güç ve sert doğa koşulları insanları daha çok çalışmaya çabalamaya itmektedir. Buna karşılık daha sade yapıya sahip arazilerde yaşayan insanların daha ağır ve yavaş hareketlere sahip olduğu söylenmektedir (Karpuz, 1992, s. 4-6).

Doğu Karadeniz Bölümü'nde bulunan Rize ilinin yeryüzü şekilleri dağlık, yüksek, parçalı ve engebelidir. Tarım arazileri dar ve parçalıdır. Bu faktörlerin etkisinde Rize ilinde toprak halk için önemlidir. Halk topraktan yararlanmak için sonuna kadar mücadele etmektedir. Mücadele yöre insanı için kaçınılmazdır (Karpuz, 1992, s. 4).

Yöre insanı dar, eğimli ve dolambaçlı yollardan tarlalarına ulaşmaktadır. Bunun için ister istemez halk hareketli ve çeviktir.

2.4. Kültür

Kültür kavramı ilk defa 19. yüzyılın sonlarına doğru kapsamlı olarak tanımlanmıştır. İngiliz Antropolog Sir Edvard Bunnett Tylor tarafından kapsamlı olarak ele alınan kavram bilgi, inanç, sanat, gelenek, görenek, insanların yaşıyarak çevreden kazandığı ve çevreyi etkilediğı her şey olarak ifade edilmiştir (Haberal, 2013, s. 37).

Kültür, insanın doğa karşısında doğayla birlikte yaşamını sürdürebilmesi sonucunda ürettiğı ürünler olarak ifade edilebilir. Kültür unsurları coğrafyayla yakından ilişkilidir.

İnsanın yaşamını devam ettirdiğı herhangi bir doğal çevrede inşa ettiğı binanın yapı malzemesinden ekonomik etkinliklerine, giyim tarzlarına, yemek kültürüne, halk oyunlarına kadar pek çok unsur doğadan etkilenmektedir. Doğal  evre farklılaştığında kültürün de farklılaştığı gözlenmektedir ( z ağlar, 2001, s. 114).

İnsanların yaşam alanı olarak seçtikleri yerlerin farklı özellikte (iklim, yer şekilleri gibi) olması insanların yaşam şekillerinin farklılaşmasına ve buna bağlı olarak farklı kültürlerin oluşmasına neden olmaktadır. İnsan doğayla sürekli etkileşim halinde olduğu için doğadan etkilenmekte ve doğayı etkilemektedir. Doğa insanın inşa ettiğı binaların yapı malzemesinden yemek kültürüne, halk oyunlarına kadar pek çok unsurda insanları etkilemekte ve yönlendirmektedir. İnsanların ürettikleri her şey doğanın kontrolü ve yönlendirmesi altındadır. Kültür insanın doğanın etkisinde ürettiğı her şeylerin genel adıdır.

Kültürü etkileyen önemli faktörlerin başında iklim ve yer şekilleri gelmektedir. Örneğin; kurak ve yarı kurak iklim şartlarının hüküm sürdüğü alanlarda bitki örtüsü bozkırdır. Bitki örtüsünün bozkır olduğu alanlarda k  kbaş hayvancılığının yapıldığı bilinmektedir. K  kbaş hayvancılığın yapıldığı alanlarda y nl  dokuma gelişmektedir. Kurak ve yarı kurak iklimin etkili olduğu alanlarda tahıl tarımı ön plana çıkmaktadır. Yetişen ve yetiştirilen ürünler yaşanılan yerin ekonomik faaliyetlerinden yemek kültürlerine kadar birçok alanı etkilemektedir. Ayrıca iklim meskenlerin yapı malzemesinden yerleşim tipine kadar birçok faktörü etkilemektedir.

Yer şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine örnek verecek olursak: Arazi yapısının dağlık ve engebeli olduğu alanlarda dağınık yerleşme tipi oluşurken arazi yapısının sade olduğu alanlarda toplu yerleşme tipi oluşmaktadır. Arazi yapısının engebeli veya sade olması tarım alanlarının geniş, parçalı veya dağınık olması üzerinde etkilidir. Yine tarım arazilerinin kullanım şekli, ekilebilen ürün alanını ve buna bağlı olarak ekonomik faaliyetleri de etkilemektedir.

2.5. Halk oyunları

Halk oyunları; yörenin yer şekilleri, iklimi, tarihi yapısı gibi birçok faktörden etkilenmektedir. Bu faktörlerin etkisinde yöreye ait halk oyunları oluşmaktadır. Kaynağını doğadan, toplumsal olaylardan, günlük yaşantılardan alan halk oyunları gelenek ve görenekler başta olmak üzere ulusal duyguları da yansıtmaktadır. Halk oyunları, bayramlarda ve özel günlerde (düğünler, asker uğurlamaları vs.) duygusal anlamda yakınlaşmayı sağlamaktadır. Halk oyunları ait olduğu yörenin tarihini, coğrafyasını, iklim yapısını, müzik geleneğini, giysi şeklini, takı şeklini ve yöre insanının yaşam biçimini bünyesinde barındıran kültür unsurlarından birisidir. Yöre insanının duygusunu ve düşüncelerini kendilerine özgü hareketlerle yansıtan halk oyunları yörenin estetik beğenisine göre oluşmaktadır. Halk oyunları doğduğu yörenin dağlık ve ovalık oluşuna göre şekil almaktadır (Topaloğlu, 2005, s. 25).

2.6. Yerleşme

İklim, insanoğlunun yaşamında ihtiyaçların belirleyicisi konumundadır. İnsanlar yıllar boyunca yaşamını sürdürme konusunda iklimsel etkilere karşı mücadele vermiştir. Bu mücadele barınak yapma, enerji ihtiyacını karşılama, beslenme ve giyinme ihtiyaçlarını karşılamak üzere iklime uyum sağlama şeklinde gelişmiştir. İnsanoğlu dünyadaki diğer canlılar gibi iklime uyum sağladığı ölçüde hayatta kalmayı başarabilmiştir. İnsanların diğer canlılardan farkı ise çevreye uyum sağlamasının yanında çevreyi de kendisine uydurması ve şekillendirmesidir.

İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli şartlardan biri olarak barınma insanlık tarihinden günümüze kadar birçok değişikliğe uğramıştır. İnsanlar ilk önce doğal barınaklarda (mağaralar, ağaç kovukları gibi) yerlerde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Daha sonra bilgi birikimleri arttıkça kendi inşa ettikleri meskenlerde hayatlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Bir yörenin mimarisinin şekillenmesi o yörede yaşayan insanların yaşamlarıyla, ilgi ve ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçların karşılanabilmesinde yararlanılan olanakların uyumu belirleyicidir.

İklim insanların yerleşim yerlerinin seçimlerinde kullanılan yapı malzemelerinde önemli oranda etkilidir. İklimin uygun olduğu yerlerde yeryüzü şekilleri de uygunsa o alanlarda yerleşme yeri olarak seçilmektedir. Karadeniz Bölgesi'nin iklimi her mevsim yağışlı nem oranı yüksek Karadeniz iklimi olduğundan bölgede nemli ve yağışlı bir havanın olması bitki

örtüsünün orman olmasında etkili olmuştur. Bölgede özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nde kullanılan yapı malzemesi genellikle ahşaptır.

Çevresel faktörler mesken tiplerine ve meskenlerde kullanılan yapı malzemelerine etki eden önemli faktörlerdendir. İnsanlar iklim ve yer şekilleri üzerinde yıllarca yaptıkları gözlemler sonucunda elde ettikleri deneyimlerle mesken tipleri ve kullanılan malzemeler hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Yer in şekline ve iklimine göre fiziksel ve ekonomik dengeyi zaman içerisinde kurmuşlardır. Geçmişten günümüze kullanılagelen doğa şartlarına uygun yapı malzemeleri bugün de bizlere yol göstermektedir (Kurtoğlu, 2018, s. 84).

Bir bölgedeki yer şekillerinin engebeli yapısı; dağların uzanış doğrultusu, yükselti, sıcaklık, yağış miktarı ve yağış şekli iklim ve bitki örtüsü üzerinde dolaylı etkiye sebep olmaktadır. Örneğin: Yer şekillerinin engebeli ve dağlık olduğu Doğu Karadeniz Bölümü'nde; sıcaklık ve yağış koşulları kısa mesafede değiştiğinden iklim ve buna bağlı olarak bitki örtüsü de kısa mesafede değişmektedir.

Yukarıda bahsedilen insan yaşamını etkileyen faktörler doğrultusunda; Rize ilinin iklim ve yer şekillerinin kültüre yansması ve bu yansımanın ortaöğretim öğrencileri tarafından algılanışı incelenmiştir.

2.7. Rize İli

2.7.1. Rize İlinin Tarihi ve İsmi

Rize ve çevresinin toprakları birçok millete ev sahipliği yapmıştır. Kimmerler, Sakalar (İskitler), Lazlar, Persler-Makedonlar Doğu Roma (Bizans), Büyük Selçuklu, Osmanlı, Türkiye M.Ö. 720 yıllarında Sakalar tarafından yurtları işgal edilen Kimmerler M.Ö. 714 yıllarında Kafkas Dağları ile Karadeniz Bölgesi arasında kalan topraklara yerleşmişlerdir. Kırım ülkesine adını veren millet Kimmerlerdir. Saka göçleri sırasında, Aşağı Çoruh ve Rize-Batum arasına “Kalaç” adlı bir Türk Boyu yerleşmiştir. Bu Türk boyunun bir kolu da Sakalardır. Sakaların Rize-Batum arasında yerleştiği rivayet edilmektedir. Rize-Batum arasında güneyde Karadeniz'e esen sıcak rüzgârlar hala Kalaş/Kalaç yeli olarak adlandırılmaktadır. Bu da yörede iki bin yıllık bir Türk varlığının göstergesi olarak kabul edilmektedir (Askur/Azgur/Yazgur/Lazlar).

Rize çevresindeki Türkmen Oğuz Topluluğu içinde yer alan Askur boyunun Rize'nin doğusundaki Askoros Çayına adlarını verdikleri rivayet edilmektedir.

Askurlar Oğuzların Türkmen boyu Askur/Azgur adlı bu Oğuz boyunun Rize ilinin 131 yılında tespit edilen tarihlerde yerleştiği rivayet edilmektedir. Bu boy yerleştikleri akarsu boyuna isimlerini vermişlerdir. Hazar Denizi'ne dökülen Alazan Çayı ile onun sağ kolu olan Kabur koluna Alaz adı verilmiştir. Tarihsel süreç içerisinde bu isim Alazon/Azgur/Askoroz şekline dönüşmüştür. Bu boyun adı: Alazon/Alazan/Alaz/Laz şeklini almıştır (Taşpınar, 2004, s. 19- 32).

Medler: Doğu Karadeniz Bölümü'ne kısa bir süreliğine Medler de hâkim olmuşlardır. Akabinde Rize çevresi kısa süreliğine Perslerin yönetimi altına girmişlerdir. Büyük İskender'in M.Ö. 334 yılında gerçekleştirdiği doğu seferi sırasında Rize çevresi Perslerin elinden alınmıştır.

Rize ve çevresi M.Ö. 63 yılından sonra Roma İmparatorluğunun egemenliğine girmiştir. Roma İmparatorluğu ikiye bölününce Rize ve çevresi Bizans Devleti'nin toprakları içerisinde kalmıştır.

1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethiyle Rize toprakları Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girmiştir (Korpuz, 1992, s. 7-9).

Doğu Karadeniz kıyılarının hırçın dalgalarına göğüs geren dağların yamacında kurulan şehrin adı tarihsel süreçte altı anlamına gelen Rize'ye dönüşmüştür. Şakir Şevket Bey'in 1877 yılında yazdığı Trabzon Tarihi adlı eserinde Rize'nin doğusunda bulunan derenin adının İriziyos olduğu derenin etrafında pirinç (çeltik) tarımı yapıldığı Rumca da derenin adının pirinç anlamına geldiği ilin adını da buradan geldiği rivayet edilmektedir (Taşpınar, 2004, s. 29-32). Diğer bir rivayet de Rumcada Rıza dağ eteği anlamına gelmektedir. Rize ilinin adının da buradan geldiği rivayet edilmektedir. Osmanlı Devleti zamanında Rize ismi ufak, kırıntı, döküntü, dağ eteği anlamında kullanılmıştır. Rize ilinin adıyla ilgili diğer bir görüşte Farsçada asma çubuğu anlamına gelen Rezden geldiği ifade edilmektedir (Önder, 1995, s. 317).

Rize ilinin adının nereden geldiğiyle ilgili dikkat çeken diğer bir efsanede şöyledir: Yıllar önce yörede güzelliği, zenginliğiyle ve yardım severliğiyle halkın sevgisini kazanan bir kadın yaşamış. Bu kadının adının Raziye/Roza olduğu rivayet edilmektedir. Roza bir gün sevgilisi Ali Reisi Karadeniz'in dalgaları arasında yitirir. O günden sonra orman içinde yamaçta yaptırdığı köşkte tek başına yaşamaya başlar. Gözleri Ali Reisin yollarını gözler

özlemine ve acılarını türkölere dökermiş. Köylü Rozanın türköleryle gözyaşlarına boğulmuş. Bir gün Roza görünmez olmuş, türkölery duyulmaz olmuş. Köylüler köşke koşarlar fakat bir türlü Rozayı bulamazlar sadece bir mektup bulurlar mektupta şöyle yazıyormuş: “Mal varlığını yoksullara dağıtın, gelip burada ev kursunlar, beni de aralarında yaşatsınlar”. Kısa süre sonra köşkün çevresinde bir kent kurulur kentin adına Raziye veya Roza adı verildiği rivayet edilmektedir. Bu adın zamanla Rize’ye dönüştüğü bilinmektedir. Rize’nin ardı arkası kesilmeyen yağmurlarının Raziye’nin gözyaşları olduğu rivayet edilmektedir (Ak, 2000, s. 23). Rize ilinin isminin kaynaklarıyla ilgili bilgiler incelendiğinde coğrafi faktörlerin ağırlıklı olduğu dikkat çekmektedir.

2.7.2. Rize İlinin Coğrafi Özellikleri

Rize ilini kuzeyden Karadeniz güneyden Kuzeydoğu Anadolu Dağları çevrelemektedir. Dağların yükseltisi batıdan doğuya doğru artmaktadır. Dağların en yüksek zirvesini doğudaki Kaçkar Dağları oluşturmaktadır (Şekil 2). Bu faktörlerin etkisinde Rize ilinin yer şekilleri; dağlık, engebeli, parçalı ve eğimli bir yapı göstermektedir. Rize ili dağlık ve engebeli olduğu için tarım arazileri dar ve parçalıdır. Dağlık ve engebeli arazilerden akan akarsular dağları yarararak derince vadiler oluşturarak Karadeniz’e ulaşmaktadır (Karpuz. 1992. s. 4-5).

Rize ilinin arazi yapısının eğimli ve parçalı oluşu halkı zorunlu olarak denize yöneltmiştir. Halk topraktan elde edemediklerini denizde aramıştır. İlde oynanan halk oyunları da ortamın doğal özelliklerine göre şekillenmiştir. Öte yandan ili baştanbaşa kuşatan sürekli dalgalı ve hırçın bir denizi vardır. Karadeniz; hırçın, dalgalarıyla, rengiyle, balıklarıyla özellikle hamsi balığıyla ünlü denizlerimizden biridir. Karadeniz Rize halkı için önemli bir ekonomik kaynaktır (Çakan, 2005, s. 21).

Rize ilinin iklimi: Yazlar serin ve yağışlı, kışları ılık ve yağışlıdır. Dört mevsim yağışların yaşandığı ilde en fazla yağış sonbaharda en az yağış ise ilkbahar mevsiminde olmaktadır. Bağıl nem oranı ve bulutlu gün oranı yüksektir, güneşli gün oranı ise bulutlu gün oranına göre azdır. Kısaca Rize ilinin iklimi her mevsim yağışlı okyanussal iklim olarak da adlandırılmaktadır (Güngördü, 2003, s. 118).

İnsanların faaliyetleri üzerinde iklimin yadsınamaz bir etkisi olduğu dikkat çekmektedir. Bu ilişkiyi ortaya koyabilmek için iklim özelliklerini ortaya koymak gerekmektedir. Böylece beşerî faktörler ile doğal faktörler arasında ilişki daha güzel ortaya konulabilir.

2.7.3. Rize İlinin Yer Şekilleri

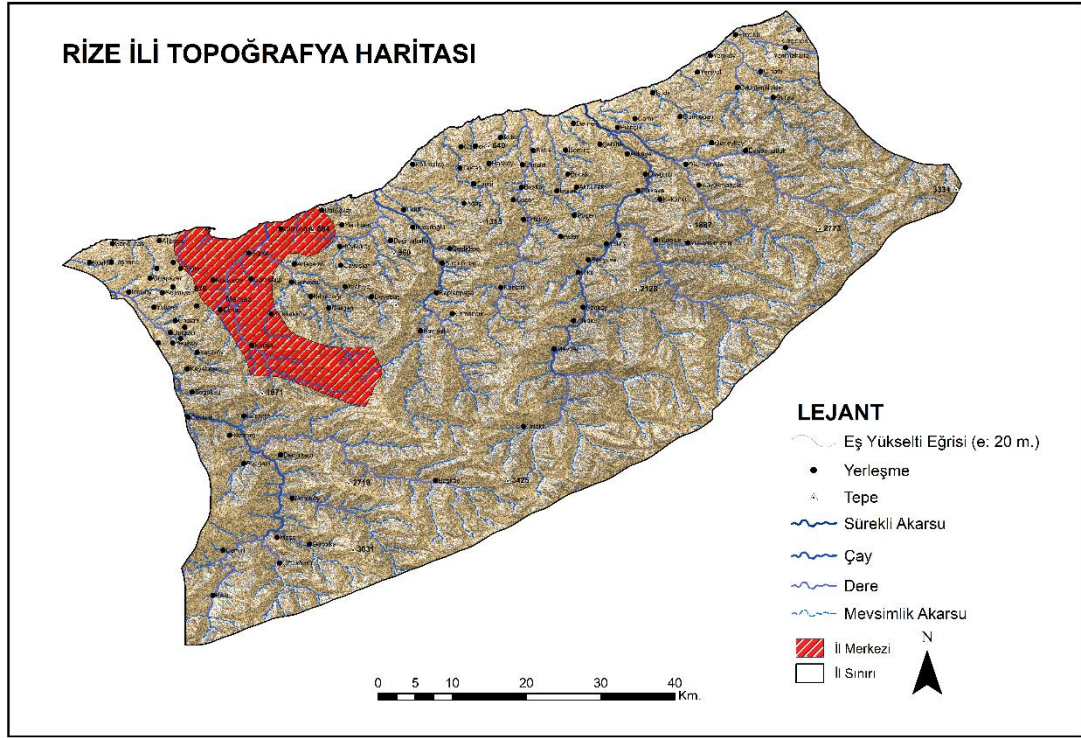
Rize Doğu Karadeniz Bölümü'nün doğu kısmında yer almaktadır. Dağlar denize paralel uzanmaktadır. Denize paralel uzanan Rize dağları Kafkas Dağlarıyla birleşmektedir. Rize'de deniz seviyesinde yer alan arazi kıyıyla sınırlı kalmaktadır. Buna etki eden faktör dağların hemen deniz kıyısından başlamasıdır. Denize paralel uzanan sıra dağların yükseltisi kıyından başlayarak güneye ve doğuya doğru artmaktadır. Yükselti farklılıkları fiziki haritada dikkat çekmektedir (Şekil 3).

Doğuda Kaçkar (Kooçkar) dağları Rize dağlarının en yüksek yerini oluşturmaktadır.

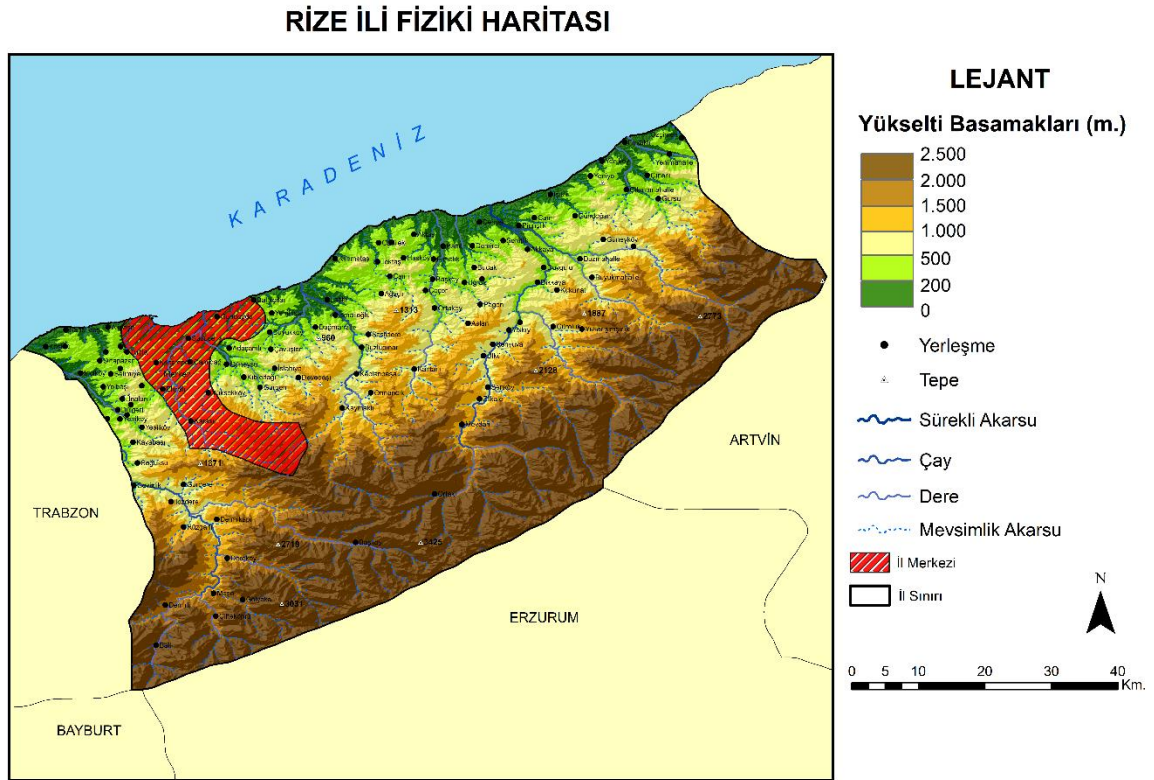
Rize ilinin arazi yapısının dağlık, yüksek ve engebeli oluşu tarım arazilerinin dar ve parçalı olmasına neden olmuştur. Dağların hemen kıyından başlayıp yükselmesi ulaşımı da olumsuz etkilemektedir. Ulaşımı kolaylaştırmak için Rize'de birçok geçit ve tünel inşa edilmiştir. Örneğin: Rize-Erzurum illeri arasında ulaşım kolaylığı sağlamak için Ovit tüneli yapılmıştır. Tünel Türkiye'nin en uzun çift tüplü tüneli olarak bilinmektedir.

Yüksek, dağlık ve engebeli arazilerden doğan akarsular birbirine paralel olarak derin vadiler içinde akarak denize ulaşırlar. Akarsuların akış hızları oldukça yüksektir (Fırtına Deresi). Hızlı akışları sayesinde derin vadiler oluşturan akarsularda rafting sporu yapılmaktadır. Rafting sporu turizm açısından önemlidir. Rize ilinin diğer önemli akarsuları: Fırtına deresi, İyidere, İkizdere, Büyükdere, Engindere, Pazar deresi gibi derelerdir.

Doğu Karadeniz'in yer şekilleri, iklimi, denizi yörede yaşayan insanların hareketlerine, halk oyunlarına, giysilerine, yemek kültürüne, yerleşme şekillerine, yapı malzemelerine vs. yansımıştır (Karpuz, 1992, s. 4-5).

Şekil 2.Rize ili topoğrafya haritası

Şekil 3.Rize ili fiziki haritası “Çakmakçı, İ. (2018)”

2.7.4. Rize İlinin İklimsel Özellikleri

Rize'nin iklim özellikleri Karadeniz İkliminin özelliklerinden farklılık göstermektedir. Rize Dağlarının Kafkas Dağlarıyla birleşmesi Rize ve çevresini Sibiry'a soğuklarından koruyan tabii bir set oluşturmuştur. Kafkas Dağlarını aşan hava kütleleri Rize ve çevresinde föh rüzgârlarının oluşmasında etkili olmuştur. Bu faktörlerin etkisinde kış ayları olması gerekenden daha ılık geçmektedir. Rize ve çevresinde etkili olan iklimin tanımı şu şekilde yapılabilir, en fazla yağış sonbahar, en az yağış ilkbahar mevsimlerinde alan yazları serin ve yağışlı kışları ılık ve yağışlı her mevsim bol yağışlı Karadeniz iklimidir. İklimin her mevsim yağışlı olmasındaki ana faktör bağıl nem oranının yüksek olmasıdır. Bağıl nem oranı ortalama %75'in üzerindedir. Ortalama yağış miktarı 2300 mm civarındadır. Bulutlu ve sisli gün sayısı 307 gün civarındadır. Ortalama sıcaklık 14°C civarındadır. Yıllık sıcaklık farkı 15 °C civarındadır (Polat ve Kar, 2017, s. 2-22).

Rize ilinin ikliminin en belirgin özelliklerinden birisi de sis olayının fazlalığıdır. Özellikle dere boylarında, dağ yamaçlarında sisin etkisi hep görülmektedir. Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi Rize'de de sisin adı halk dilinde dumandır. Duman halkı o kadar etkilemiştir ki duman üzerine türküler yazılmıştır.

Duman türküsünün sözleri: Geldi bir kara duman dağların arasına. Kaderim da benziyor dumanın karasına. Ben özledim yarımı hasret yüreği dağlar. Geldi bir kara duman dağların arasına sözlerinden dumanın genelde dağların arasına çöktüğünü bu alanlarda daha yoğun görüldüğünü kavramaktadır.<https://genius.com>

2.7.5. Rize İlinin Bitki Örtüsü

Rize ve çevresinde iklimin etkisiyle bitki örtüsü gür ve çeşitlilik göstermektedir. Rize yöresinin bitki örtüsü ağırlıklı olarak geniş yapraklı ağaçlardan oluşan ormanlardan oluşmaktadır. Bitki örtüsü kıyıda başlayarak kuşaklar oluşturarak 2400 m'ye kadar devam etmektedir. Kıyı kısımdaki ormanlar tahrip edilmiştir. Tahrip edilen ormanlık alanlar çay tarlalarına çevrilmiştir (Demirel, 2014, s. 11-12).

Çeşitli ağaç türlerinden oluşan ormanlar arasında ve yaylalarda orman gülü (Rhododendron) yöre ağzıyla komar ağacı yaygındır (Şekil 4).

Yaylalarda çeşitli çiçeklerin doyumsuz kokusu ve güzelliği de bu ağaç türüne eşlik etmektedir (Karpuz, 1992, s. 4- 11).

Şekil 4. Rize bitki örtüsünden orman güllerinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Ayrıca Kafkas Dağlarının Sibirya'dan gelen soğuk hava kütlelerini engellemesi bu dağları aşan hava kütleleri fön (sıcak rüzgâr) rüzgârları oluşturmaktadır. Bu faktörlerin etkisinde kış ayları olması gerekenden daha sıcak bir özellik kazanmaktadır. Bu sayede Rize çevresinde mikro klima (küçük iklim) alanı oluşmuştur.

2.7.6. Rize İlinde Tarım ve Ekonomi

Dünyanın her yerinde genel olarak tarımsal üretim iklime bağlıdır. İklim insanların yaşadıkları yerden, tükettikleri gıdalara kadar pek çok unsur üzerinde doğrudan etkilidir. Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Rize ilinin iklimi her mevsim yağışlı olduğu için buğday gibi tahılların yetişmesine uygun ortam oluşturmamıştır. İlin iklimine uygun tahıl ürünü mısırdır. Mısır yöre insanının sofrasında önemli yer tutmaktadır. İlin iklimiyle özdeşleşmiş bir diğer bitki de karalahana'dır. Karalahana Karadeniz insanı için vazgeçilmez bir sebzedir.

Rize'nin ikliminin kışları ılıman geçmesi, nem oranının ve yağış oranının yüksek olması çay, mandalina, portakal gibi bitkilerin yetişmesine uygun ortam oluşturmıştır. Çay, portakal, mandalina gibi bitkiler kış soğğundan fazlasıyla etkilenen bitkilerdendir (Şekil 5).

Şekil 5.Rize’de turuncğillerden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Çay bitkisi: Rize ve çevresinde tarım denilince akla ilk gelen bitki çay bitkisidir. Rize ekonomisi çay bitkisi üzerine kurulmuştur. Çay bitkisi Kamelyagillerden devamlı yeşil kalan bodur bir bitki türüdür (Şekil 6). Çay bitkisinin yetişmesinde iklim ve toprak şartları önemli rol oynamaktadır. Çay bitkisinin yetişmesi için iklim çok sıcak ve çok soğuk olmamalıdır. Aylık ve yıllık sıcaklık farkları arasında belirgin fark olmamalıdır. Nem oranı da %70’in altında olmamalıdır. Çay bitkisinin yetişmesinde güneşli gün sayısı da önemlidir. Güneşli gün sayısı az olmalıdır. Toprak şartlarına bakıldığında çay kireçsiz toprak sever. Toprağın PH derecesi 5-6’dır (yani asitlidir) Rize ve çevresinin toprakları çay yetiştiriciliğine uygun ortam oluşturmaktadır (Zihnioğlu, 2000, s. 90-168).Çay bitkisinin anavatanı bir Uzakdoğu ülkesi olan Çin’dir. 17.yy. başlarında Avrupa’ya 19. yy. sonlarında Türk topraklarına gelmiştir. Rize ve çevresinde çay yetiştirilebileceğine ilk kez 1918 yılında Halkalı Ziraat Mektebi Müderristi Ali Rıza Bey ifade etmiştir. Rize ve çevresinde çay ve turuncğiller gibi bitkilerin yetiştirilmesine uygun toprak ve iklime sahip olduğu belirtilmiştir. Bunun akabinde 1924 yılında 407 sayılı kanun çıkartılarak ziraat mühendisi Zihni Derin

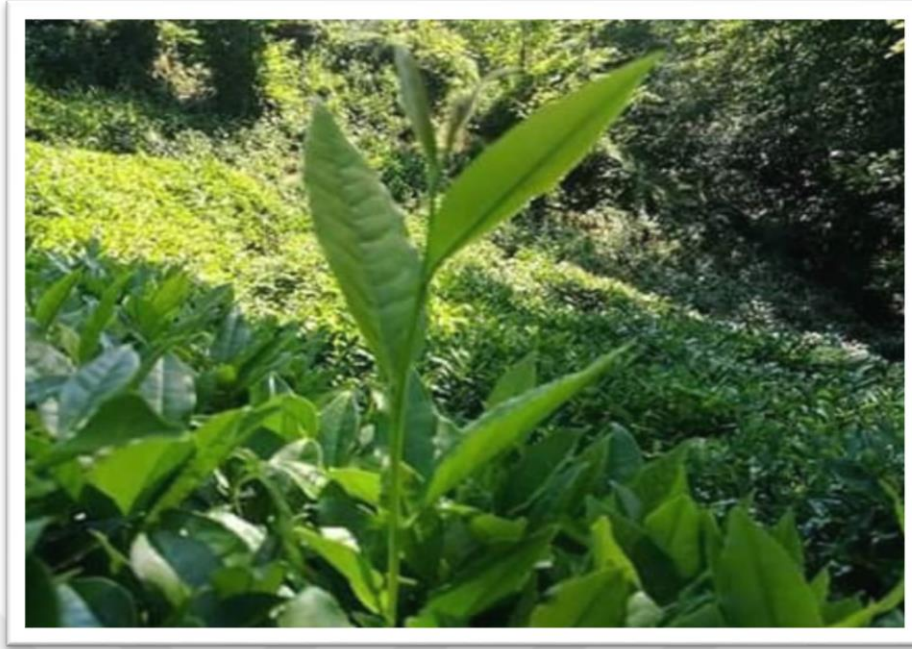
önderliğinde Çay bitkisi Batum'a getirtilerek Rize çevresinde çay tarımının yapılması için 1933-39 yılları arasında fidanlıklar kurulmuştur (Karpuz, 1992, s. 6).

Çayla ilgili ilk ürün 1938 yılında alınmıştır. 1940 yılında 3788 sayılı kanun çıkartılarak çay yaprağının satın alınması devlet garantisine alınmıştır. Rize'de ilk çay fabrikası 1941 yılında Rize merkezde açılmıştır. Çay tarımının yaygınlaşması 1950 yılından sonra yaygınlaşmıştır. Çay hasadı mayıs ayının ilk haftası başlar ekim ayının sonunda hasat biter. 1971'de çay araştırması ve desteklemesi için ÇAYKUR Kurumu kuruldu. Çay tarımı daha önce Tekel Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür (Zihnioğlu, 2000, s. 90-168).

Çay günümüzde Rize halkının hayatında önemli yer tutmaktadır. Rize halkı ekmeğini gurbete gitmeyerek kendi toprağından kazanmaktadır. Çayın halk üzerindeki etkisi çay üzerine yazılan türkülerden de anlaşılmaktadır. Çay, Rize'de birçok türküyeye de konu olmuştur. Çayeli'nden öteyeye türküsü, çay destanı gibi (Topaloğlu, 1995, s. 33).

Çayeli'nden öteyeye türküsünün sözleri: Çayeli'nden öteyeye gidelim yalı yalı, sırtındaki sepetin ben olayım hamalı, sepetinin ipleri kesiyor omuzumi sözlerini dinleyen öğrenci engebeli arazilerde zorunluluk sonucunda yüklerin sırtta sepetle taşındığını kavrayabilmektedir. Sepetle uzun süre yük taşındığında sepetin iplerinin insanların omuzlarında iz bıraktığını kavrayabilmektedirler.

Çay destanının sözleri: Rize'dir benim yurdum, bahara benzer kışım, Hint bahçeleri gibi çay kokar içim dışım. Sözlerinde çayın tıp ki Hindistan'daki gibi Rize'de de yoğun yetiştirildiğini ve çay kokusunun ilde hissedildiğini kavramaktadır. Bahara benzer kışım sözünden kış mevsiminin de bahar havasında geçtiğini havanın soğuk olmadığını ve çayın Türkiye'de ve dünyada nerelerde yoğun olarak yetiştirildiğini kavramaktadır.

Şekil 6.Çay bitkisinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Mısır, Rize ve çevresinde doğal olarak yetişir (sulamaya ihtiyaç duyulmaz). Yöre iklimi buğday yetiştirilmesine uygun olmadığı için yöre iklimine uygun olan mısır yaygın olarak yetiştirilir (Şekil7). Mısır yöre insanı için önemli bir besin maddesidir. Mısır özellikle ekmek yapımında kullanılır. Ekmek haricinde mıhlama, hamsili ekmek, karalahana yemeği mısırın başlıca kullanıldığı yemeklerdir. Yörede üretilen mısır halk tarafından tüketilmektedir. Mısır da çay gibi yöre halkının türkülerine konu olmuştur. Mısır Rize halkının hayatında çaydan önce girmiş bir bitkidir (Önder, 1995).

Mısır türküsünün sözleri: mısırı kuruttun mu ambarda durulttun mu sözlerinden öğrenciler mısırın kurutulup kış mevsiminde tüketilmek için rutubetten ve haşerelerden saklamak için ambarlarda (serender) saklandığını kavrayabilmektedir. Konu anlatılırken türkünün sözlerinden örnek verildiğinde öğrenciler konuyu eğlenerek öğrenirler ve mısır bitkisinin Rize’de fazlaca üretilip kış mevsiminde tüketilmek üzere saklandığını kavramaktadırlar.

Suda pişmiş mısırı tuzlayıp yiyeceksin, kor kot çorbası derler mısırın çorbasına, mısırın ekmeğini ederler saç altına sözlerinden Rize ilinde mısırın önemli besin kaynağı olduğunu farklı şekillerde tüketildiğini kavramaktadırlar. Bizim soframızda mısır benzer sarı altına sözlerinden mısırın halk için ne kadar önemli besin kaynağı olduğunu kavramaktadırlar.

Şekil 7. Mısır bitkisinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Doğu Karadeniz’de özellikle kış, karalahana demektir (Şekil 8). Karalahananın sarması, yemeği ve çorbası en ünlü yemekleridir. Karalahana vitamin yönünde oldukça zengindir. A, B, C, E, U vitaminleri içermektedir. Bol miktarda mineral deposudur. Bol miktarda kalsiyum, potasyum, kükürt, magnezyum, bakır ve demir içerir.

Karalahana vücudun iyot emilimini azalttığı için haftada iki–üç kereden fazla tüketilmemesi gerekmektedir (Haberal, 2013, s. 176- 189).

Yörede yaygın tüketilen sebzelerden bir tanesi de yeşil fasulyedir. Yeşil fasulyenin: Yemeği yapılır, turşusu yapılır, turşusunun kavurması yapılır.

Kara Lahana Türküsü

Lahana yemeğini sen yedin mi yedin mi? Yemeğe başlamadan bismillah dedin mi? Lahana lahanasın kazanda kaynayasın. Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın. Evlerinin önünde kara karalahana. Biberli eyle onu ya koy onu sahana. Lahana lahanasın kazanda kaynayasın. Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın. Sosyeteler çok sever biberin dolmasını. Ha bu Erkan da sever lahana sarmasını. Lahana lahanasın kazanda kaynayasın. Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın. Yedim kabak mancası yüreğim bulanıyor. Lahana güzelleri peşimde dolanıyor. Lahana lahanasın kazanda

kaynayasın. Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın. Karadenizli sever lahana sarmasını. Yemeğinin içine mısırın yarmasın. Lahana lahanasın kazanda kaynayasın Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın (<https://www.turkudostlari.net> adresinden erişilmiştir).

Evlerinin önünde kara karalahana sözlerinden, öğrenci insanların Rize’de hemen hemen her yerde evlerin bahçelerinde de lahana bitkisinin yetiştirildiğini, öğrenci türkünün sözlerinden lahana yemeğinin çok sevildiğini, lahananın yemeği ve sarmasının yapıldığını, lahananın farklı farklı yemeklerde kullanıldığını kavrayabilir.

Şekil 8.Karalahana bitkisinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

2.7.6.1. Rize ve Çevresinde Yetişen Bazı Meyveler

Rize’nin iklimine uyum sağlamış meyveler: kokulu siyah üzüm, likapa, Laz elması, armut, mandalina, portakal gibi meyveler Rize’nin iklimine uyum sağlamış meyvelerin başında gelmektedir.

Kokulu siyah üzümün, ekonomik değeri vardır. Pekmezi, reçeli, pepe curası (tatlısı) yapılır.

Likapa: (Blueberry) diğer bir adı da mavi yemiş olarak bilinmektedir. İlaç üretiminde de kullanılan bir meyvedir. Önemli bir antioksidan kaynağıdır. Kolesterolde, şeker

hastalıklarına varana dek pek çok hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır. Doğu Karadeniz Bölgesi iklim ve toprak şartlarının uygun olmasından dolayı likapa bitkisinin yetişmesine uygun ortam oluşturmaktadır. Son yıllarda sağlığa yönelik yeni faydalarının keşfedilmesiyle birlikte değeri hızla yükselmeye başlamıştır. Çok sayıda bilimsel araştırmalara konu olmuş durumdadır. Kan şekerini düzenlediği uzun zamandır bilinen bu doğa mucizesiyle ilgili son araştırmalar yüksek miktarda antioksidan içerdiği ve antibiyotik özellikleriyle iltihaplı rahatsızlıkların tedavisinde son derece faydalı olduğunu ortaya koydu. Beyin sağlığının korunması için her gün tüketilmesi önerilen Likapa, doğal antidepresan olarak da dikkat çekmektedir.

Yöre halkı için karlı ve sağlıklı yeni bir üretim alanı sunan Lakaba gelecekte Doğu Karadeniz Bölgesinin vazgeçilmez tarım ürünlerinden biri haline gelmesi bekleniyor.

Rize ilinde likapa bitkisini araştırmak için Recep Tayip Erdoğan Üniversitesinde Mavi yemiş yüksekokulu açılmıştır.

Turunçgiller (mandalina, portakal, liman, greyluft vs.)

Laz elması, armut gibi meyveler. Armuttan ve elmadan da pekmez yapılmaktadır. Armut pekmezi üzüm pekmezinden sonra en çok yapılan pekmezdır. (Öztürk, 2004, s. 10).

2.7.6.2. Rize İlinde Hayvancılık

Rize yöresinde eskisi kadar olmasa da büyükbaş hayvancılık yapılmaya devam edilmektedir. (İnek, öküz) hayvanlar genellikle yazın yaylara çıkartılır oralarda otlarlar. Kışın ahırlarda beslenirler. Büyükbaş hayvancılık ilkel yöntemlerle yapılır. Bu hayvanların etlerinde kavurma yapılır Rize'nin kavurması ünlüdür. Sütlerinden: Yoğurt, peynir, (koleti peyniri) tereyağı, çökerek, (minci) vs. gibi ürünler elde edilir.

Arıcılık: Rize yöresi zengin bitki örtüsüne sahiptir. Bu da arıcılık için uygun ortam oluşturmaktadır. Anzer İkizdere ilçesinde yer alan yayladır. Burada yer alan yüzlerce çiçekten arılar aldıkları özleri peteklere taşırlar ve dünyaca ünlü Anzer balını üretirler (Çakan, 2005, s. 299).

Anzer balı İkizdere ilçesine bağlı Anzer Yaylasında üretilmektedir. Anzer yaylasındaki bitki örtüsü çeşitlik bakımından zengindir. Bu bitkiler içerisinde endemik bitki (dünyada yalnızca bir bölgede yetişen bitkiler) sayısı bakımından oldukça fazladır. Anzer balı içerisinde endemik birçok çiçeğin polenleri bulunmaktadır. Anzer balının birçok hastalık için şifa

kaynağı olduğu iddia edilmektedir. Örneğin: bağışıklık sistemini güçlendirdiği, sindirim sistemine yardımcı olduğu, mide ağrılarına iyi geldiği, kalp damar sağlığına iyi geldiği ifade edilmektedir (Haberal, 2013, s. 175).

Kestane Balı: Kestane balı rengiyle ve kokusuyla diğer bal türlerinden hemen ayrılır. Yoğun kıvamı ve eşsiz tadıyla son yıllarda ünü bütün Türkiye’de duyulmuştur. Kestane balı Rize çiftçisine yeni bir ekonomik faaliyet alanı açmıştır. Arıların, doğal bitki örtüsünün parçası olan kestane ağacındaki çiçek özlerini toplamasıyla oluşan Rize kestane balı, iyileştirici ve antiseptik özellikleriyle bilinir. Bu bal, mide rahatsızlıklarının, beslenme bozukluklarının ve enfeksiyon tedavisinde etkili doğal ilaçtır (Haberal, 2013, s. 175).

Balıkçılık: Balık miktarının en fazla olduğu deniz Karadeniz’dir. Karadeniz’den en fazla elde edilen balık hamsidir. 17. asırda yolu Doğu Karadeniz Bölgesi’ne düşen ünlü gezginimiz Evliya Çelebi’nin şu sözleri dikkat çeker: “Bir karış boyundaki, ‘ince ve mor cilalı gümüş rengindeki’ balığın faydaları saymakla bitmez.” Hamsi besin değeriyle ünlü gezginimiz Evliya Çelebi’yi haklı çıkarır. A ve D vitamini yönünden oldukça zengin olan hamsi; yüksek miktarda potasyum, magnezyum, kalsiyum ve iyot da içerir. Diğer balıklar: İstavrit, palamut, kefal, izmarit, kalkan vs. balıkçılık yöre halkı için önemli bir ekonomik kaynaktır. Yöre arazisinin dağlık ve engebeli olması halkı zorunlu olarak denize yöneltmiştir.

Hamsi balığı yöre insanının türkülerine, bilmececelerine, atasözlerine de konu olmuştur.

Karadeniz sofrası türküsünün sözleri: Kuralım orta yere Karadeniz sofrası. Çok meşhurdur Andonun hoşmerim, mıhlaması. Ah hamsinin tavaşı hele da ızgarası. Hamsiyi kiremitte yap da bak tadı nasıl. Harmana yakın olur mısırın kolivası. Mısır ekmeği bizde sofraların ağası. Hamsi koli yedin mı Rizelinin pastası. Hele çırtıtasının hastasıyım hastası. Yedim harar etlendim ayran doldurun tası. Sızdıralım yoğurdu hazır minci torbası. Yemeklerin şahıdır lahana kavurması. Olsa da yesem şimdi ah anamun sarması. Sarılır harcılara lobyası fasulyesi. Kışın çıkarıp yeriz turşu doldurun pası. Topladık üzümneri nerde pekmez tavaşı. Pekmeze batır da ye yok mu kabağın yası. Ezin aksın da dolsun kadı üzüm şırası. Kan yapar vücuduna ekşi pepe curası. Her köye birkaç tane yapıldı fabrikası. Çayı unuttur muyuz Rize’nin sigortası.

Karadeniz sofrası türküsünün sözlerini dinleyen öğrenci Rize’de önemli olan yemekleri kavramaktadır. Türküsünün sözlerinden hamsi balığının değişik şekillerde tüketildiğini,

mısırın ve karalahananın da birçok farklı şekillerde tüketildiği ayrıca çayın Rize'nin ekonomisinde önemli etkisi olduğunu öğrenciler kavramaktadır.

2.7.7. Rize İlinin Mutfağı

Rize'de görülen iklimde sınırlı sayıda sebze ve meyve yetişmektedir. Yörede en çok yetiştirilen iklime uyumlu olan tahıl ürünü mısırdır (Şekil 9). Yetiştirilen mısırdan mısır unu elde edilir ve halk yetiştirdiği ürünü kendisi tüketir. Rize yöresinde mısır sofraların en önemli ürünüdür. Rize yöresinde mısır sofraların güneşi olarak adlandırılmaktadır. Mısır: lahana yemeklerinde, hamsili ekmek yapımında, mısır ekmeğinde, mıhlama gibi yemeklerde kullanılır (Şekil 10-11). Yöre iklimine karalahana sebzесinin yetişmesine de olumlu ortam oluşturmaktadır. Karalahana Rize mutfağında önemli yer tutar. Karalahananın yemeği, çorbası, sarması gibi birçok yemek çeşidi yapılır (Şekil 12,13 ve 14).

Yörede uygun yetiştirme ortamı bulan diğer bir sebze fasulyedir (Şekil 15). Yöre insanı fasulyenin özellikle turşusunu kurar ve yemek olarak turşu kavurma sevilen yemekler arasında yer alır. Taze fasulyenin yemeği de yöre halkı tarafında sevilir ve yapılır (Haberal, 213, s. 76-84).

Rize yöresinin arazisinin dağlık ve engebeli oluşu yörede tarım arazilerinin dar ve parçalı olmasına neden olmuştur. Tarım arazilerinin azlığı yöre insanını zorunlu olarak balıkçılığa yöneltmiştir. Yöre insanı için hamsi balığı balıkların en önemlisidir. Hamsi yöre mutfağında çeşitli şekillerde kullanılmaktadır. Hamsi tava, hamsili pilav, , hamsi buğulama, hamsi köftesi hamsili ekmek gibi (Şekil 16).

Yöresel ürünler çevre şartlarına göre gelişmiştir. Rize yöresi mutfağında dikkat çeken yemekler: karalahana yemeği, çorbası, sarması, taze fasulye yemeği, taze fasulye turşunun kavurması, mısır ekmeği, mıhlama, hamsili ekmek, hamsili pilav, hamsi köfte, kabak tatlısı, pepeçura tatlısı, Laz böreği gibi. Rize yöresinin yöre insanına sunduğu ürünler yemek kültüründe hissedilmektedir.

Şekil 9.Mısırdan bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 10.Mıhlama yemeğinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 11.Rize yöresel yemeklerinden mısır ekmeğinden görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 12.Karalahana sarmasından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 13. Karalahana yemeğinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 14. Karalahana çorbasından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 15. Taze fasulyeden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 16. Hamsili ekmekten bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

2.7.8. Sanat

El sanatları yöre insanlarının yaşam biçimlerini, duygularını düşüncelerini yansıtmaktadır.

El sanatları bir toplumun kültürünün kuşaktan kuşağa aktarılmasında ve yaşatılmasında önemli bir faktördür. El sanatlarının gelişmesinde ve üretilmesinde iklim ve bitki örtüsünün önemli bir yeri vardır.

Rize ilinin ikliminin bol yağışlı olması güneşli gün sayısının az olması, kendir bitkisinin yetişmesi için uygun ortam oluşturmaktadır. İklimin bol yağışlı olması ve güneşli gün sayısının az olması kendir liflerinin sertleşmesini engeller. Rize ve çevresinde yetiştirilen kendir lifleri ince ve uzundur. Bu liflerden ince, uzun, dayanıklı ipler elde edilir. Rize bezinin hammaddesi kendirdir. Rize şehrinde eskiye oranla azalmasına rağmen kendir yetiştiriciliği hala yapılmaktadır. Geçmişte Rize çevresi keten kumaşıyla ünlüydü hemen hemen her evde keten dokuma tezgâhları bulunurdu. Geçmişte Rize’de en yaygın el sanatının dokumacılık olduğu bilinmektedir.

Keten iplerinden elde edilen keten kumaşından birçok el sanatı üretilir. Tel kırma, tel sarma yapılan el sanatlarından birkaç tanesidir.

Günümüzde keten kumaşlardan turistlik eşyalar yapıp satılmaktadır (Şekil 17). Geçmişte keten kumaşlardan özellikle içlik yapılırdı. Yöre halkı bu içlikleri tercih ederdi keten kumaşların Osmanlı sarayında da rağbet görmüş olduğu bilinmektedir. Keten kumaştan yapılan içliklerin özellikleri teri kolay emmesi, klima etkisi olması ve çabuk kuruması önemli özelliklerdir. Kendir bitkisini Rize çevresine İskitlerin kazandırdığı rivayet edilmektedir (Önder, 1995, s. 112).

Keten kumaşını eski değerine kavuşturmak için belediyeler halk eğitim merkezleriyle iş birliği yaparak kurslar açmakta ve keten dokumacılığı kursiyerlere öğretilmektedir.

Şekil 17. Rize bezinden yapılan el sanatlarından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Ahşap sanatı: Rize çevresinin nemli ve yağışlı ikliminin etkisiyle yörede gür ve çeşitli, ağaçlar yetişmiştir (çam, ladin, ceviz, kestane, karaağaç, kızılğaç, ıhlamur) (psödömaki türleri fındık, kızılçık, şimşir). Değişik ağaç türlerinin yetişmesi ağaç işlemeciliğinin gelişmesini sağlamıştır. Ahşap sanattan birkaç örnek (Şekil 18) (Öztürk, 2009, s. 37).

İlde yaşayan insanlar ve öğrenciler çevrelerinde yaygın olarak gördükleri bu ağaç türleri hakkında bilgi sahibi olmaktadır.

Beşik: “Ana kuağı” anlamına gelen yuva “beşikten mezara” deyiminin de olduğu gibi bir başlangıç bir temel oluşturmaktadır. Kızılğaçtan ve çam ağacından yapılırdı. Günümüzde daha çok süs eşyası olarak kullanılmaktadır (Şekil 19).

Yayık: Yoğurdun yağının çıkartılmasında kullanılır. Günümüzde kullanımı oldukça azalmıştır. Meşe, çam, dut ağacından yapılmaktadır.

Çeyiz sandığı: Rize’de evlenme çağındaki kızların çeyizinde olmazsa olmazların başında gelmektedir (Şekil 20). Çeyiz sandığı alınırken ceviz ağacından yapılmış olmasına özellikle dikkat edilmektedir. Hemen her evde çeyiz sandığı bulunmaktadır. Öğrenciler böyle bir kültürün etkisinde büyüdükleri için sandık yapımında kullanılan ağaç türünü ve önemini kavramışlardır (Öztürk, 2004, s. 37, 40, 42).

İskemle (kuli): Rize ve çevresinde yaşayan insanların oturmak için kullandıkları araçlardan bir tanesidir. Kestane ve ıhlamur ağacından yapılır. İskelet kısmı ahşaptan yapılır.

Oturulacak kısmı ise sarmaşık bitkisi ve mısır şokalisinden (mısır yaprağı) örülürdü. Sarmaşık ırmak ve dere kenarlarında kendiliğinden büyüyen ottur.

Kızılıcık ve şimşir ağaçları dayanıklılık açısından kaşık kepçe gibi mutfak ürünleri yapımında kullanılmaktadır. Tahta kaşık veya kepçe satın alınırken şimşir ve kızılıcık olmasına dikkat edilmektedir.(Aydın, 2004, s. 30-31).

Özetlenirse Rize’de yaşayan insanlar günlük hayatta kullandıkları araç ve gereçlerin hangi maddeden yapıldıkları hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Öğrenciler okulda öğrendikleri bilgilerle gündelik öğrendikleri bilgiler arasında ilişki kurabildiklerin de daha kalıcı öğrenmeler gerçekleşmektedir.

Şekil 18.Ahşap sanatlarından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 19.Beşik sanatlarından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 20.Çeyiz sandığından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Kestane, karaağaç, çam, ceviz, kiraz gibi ağaç türleri özellikle konut yapımında kullanılmaktadır (Şekil 21).

Bu tip ağaçların konut yapımında tercih edilmesinin nedeni: bu ağaçların suya, neme, rutubete dayanıklılık oranının yüksek olmasıdır. Rize’de kültüründe konut yapımında ahşap yaygın olarak kullanılmıştır. Günümüzde kullanımı geçmişe oranla azalmış olsa da son zamanlarda tekrar önem kazanmış ve konut yapımında kullanılan ağaçların isimlerine tekrar dikkat çekilmesini sağlamıştır. Rize kültüründe yaşayan insanlar çevreleri hakkında bilgi sahibi olmuşlardır. Konutlarda kullanılan malzemeler derste anlatıldığında öğrenciler var olan bilgileriyle derste öğrendikleri bilgiler arasında bağlantı kurarak öğrendiklerini daha kalıcı olarak kavramaktadırlar.

Şekil 21. Bir ahşap ev görünümü, Çakmakçı, İ. (2018).

Serender (nayla): Ceviz, kestane, kiraz, karaağaçtan yapılır (Şekil 22).

Şekil 22. Ahşap sanatından serenderden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Sepet Örucülüğü: Sepet findık ağacından yapılır. Rize yöresinde arazi yapısının dağlık ve engebeli oluşu taşımacılığın büyük oranla insan gücüyle sırtta sepetle yapılmasına neden olmuştur. Arazi yapısı yörede sepetçiliğin gelişmesini sağlamıştır. Sepet türleri çeşitlidir. Sepetler ayaklı ve ayaksız olmak üzere iki gruba ayrılır. Ayaksız sepetler yayvan gövdeli ve genellikle saplı yapılır. Yöre halkı bunlara “kuviça” der.

Ayaklı sepetler: Tek ayaklı sepetler, üzüm toplamada kullanılır. Ayak kısmından ağız kısmına doğru genişler. Yöre halkı bunlara “tiyeter” ismini verir.

İki ayaklı sepetler: En yaygın örülen sepet tipidir. Yük taşımada ve özellikle çay toplamada kullanılır. Yük taşımak için ayak kısımlarından gövdesine ip bağlanır. Eğimli arazide çay toplarken sepetin düşmemesi için sepet ayaklarıyla zemine tutturulur. Yine ayak kısmından ağız kısmına doğru içerisine (malzemeleri rahatlıkla koyabilmek için) genişler. Özellikle çay toplamada bu ağız geniş sepet kullanılmaktadır (Şekil 23). Derste sepetin kullanım şekli anlatıldığında ve araziye gezi düzenlendiğinde derste öğrendiklerini görsel olarak da pekiştirdiklerinde daha kalıcı öğrenmeler gerçekleşmektedir. (Aydın, 2004, s. 25-26).

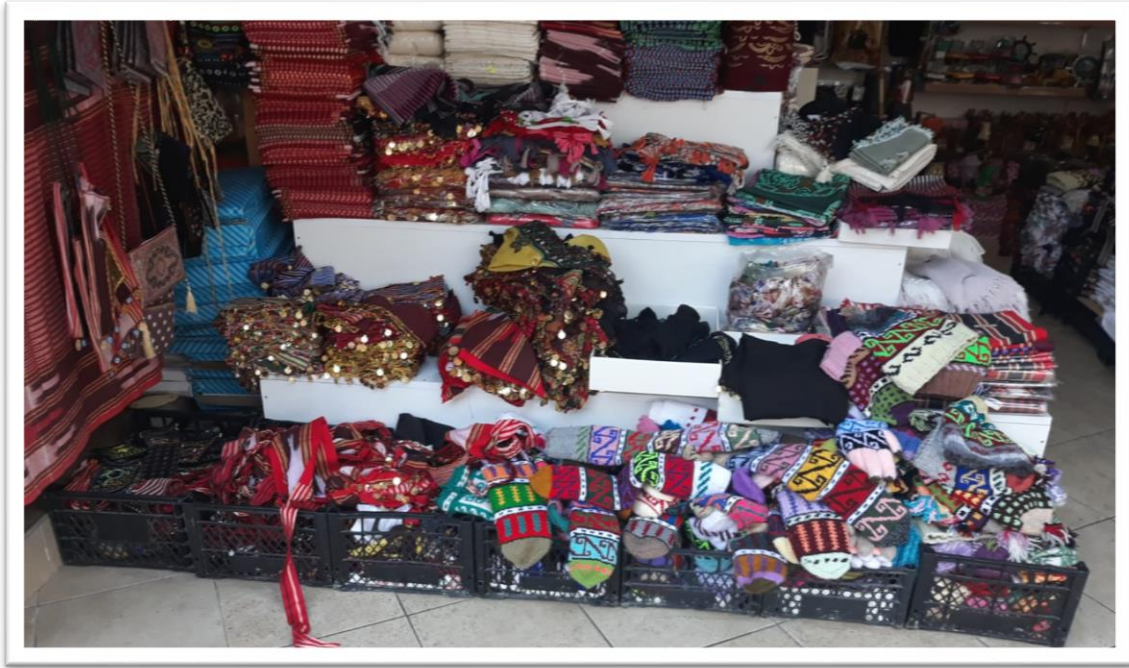

Şekil 23.İki ayaklı sepetten bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Kemençe: Gövdesi dut, kiraz, erik, dişbudak, ardıc limon, servi, ladin gibi ağaçlardan yapılır. Rize yöresinin geleneksel çalgı aletidir. Kemençe Rize'nin sesi, nefesidir. Kemençe Rize'de bütün eğlencelerde çalınmaktadır (Önder, 1995, s. 118).

Çorap örücülüğü: El sanatlarında çorap örücülüğü de önem taşımaktadır. Eskiden çoraplar koyunlardan elde edilen yünlerle ve keçilerden elde edilen kıllarla örülmekte idi. Elde edilen iplikler bitkilerin köklerinden üretilen boylarla renklendirilmektedir. Keçi yöre arazisine uyum sağlamış bir hayvan türüdür. Keçinin yanında iklim çok uygun olmasa da koyun da yetiştirilmektedir. Keçi kılı ve koyunyünü dokumacılığa elverişli yünler içerisinde yer almaktadır. Günümüzde sentetik iplerin ortaya çıkmasıyla birlikte koyunyünü ve keçi kılından yapılan iplik çok fazla kullanılmamaktadır. Ancak çorap örücülüğü yaygın olmasa da sürdürülmektedir (Şekil 24) Çoraplarda kullanılan desenlerde doğanın etkisi göze çarpar. Kiraz çiçeği mısır püskülü, çam dalı, diken yaprağı, sarmaşık, eğrelti otu gibi bitkilerle, uğur böceği, kelebek, gibi hayvan figürleri ve geometrik şekiller kullanılmıştır (Ak, 2004, s. 7-17).

Çoraplarda veya başka kıyafetlerde öğrenciler çevrelerinde gördükleri bitki motiflerini gördüklerinde ilişki kurabilmekteler, merak duyguları artmakta kalıcı öğrenmeler gerçekleşmektedir.

Şekil 24.Çorap örücülüğünden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Pleki taşı: pleki taşı pleki mağarasında geç kratese yaşlı volkanik malzemeler ile ince tabanlı denizel kireç, marn ve kumtaşlarının ardılı şekilde bulunmasıyla oluşmuştur. İyidere’de yer alan pleki mağarası lavlar üzerinde oluşmuştur. Pleki taşı ısındıktan sonra içine konan ürüne ısıyı eşit dağıtarak ağır ağır pişmesini sağlamaktadır. www.visitrize.com

Geçmişte yaygın olarak kullanılan pleki taşından elde edilen tepsilerde ekmekler ve çeşitli yemekler pişirilmekteydi. Günümüzde kullanım alanı oldukça daralmıştır. Rize çevresinde kayaçlar konusunda anlatılırken pleki mağarasına götürülüp gezdirildiğinde taşı görecekle taşa dokunacaklar ve taşın ne şekilde oluştuğunu kavrayacaklardır.

Pleki (peleki) pleki taşından yapılan bir tür tandırdır. Pleki Rize’nin taş işçiliği örnekleri arasında yer almaktadır (Şekil 25). Bu tandırda ekmek, (özellikle mısır ekmeği) hamsi gibi ürünler pişirilmektedir. Pleki taşı yuvarlak ağızlı yassı gövdeli bir biçime sahiptir (Önder, 1995, s. 122).

Rize Karadeniz kıyısında yer alan bir şehirdir. Rize’nin arazisinin dağlık, engebeli ve parçalı oluşu insanların topraktan yeterince yararlanamamasına neden olmuştur. İnsanlar topraktan elde edemediklerini denizde aramışlardır. Hamsi Karadeniz’den en çok elde edilen balık türüdür. Karadeniz’den bolca elde edilen hamsi balığı bolca da tüketilmektedir. Rize’de yetişen insanlar için hamsi balığı önemlidir. Derste balıkçılıkla ilgili konu anlatılırken öğrenciler öğrendikleri konularla önceki bilgiler arasında bağlantı kurulduğunda daha kalıcı öğrenmeler gerçekleşmektedir.

Kesme taş işlemeciliği: Rize yöresinde evlerin ahır kısımları da kesme taş yöntemiyle yapıldı. Evlerin zemin katlarının taştan yapılması nemli iklime sahip olan Rize’de ahşap malzemenin daha uzun ömürlü olmasını sağlamak ve rutubeti önlemek için kullanılmıştır.

Şekil 25. Pleki taşından yapılan tandırdan bir görünüm, “Pleki Taşından Tandır”, <http://biriz.biz/rize/pleki20.jpg> sayfasından erişilmiştir.

Bakırcılık: Rize çevresinden bakır çıkartılmaktadır. (Çayeli) çekiş ve örsle dövülen bakırlardan. Kazan, tava, tencere, tabak, güğüm, demlik, süzgeç, bakraç, ibrik, sofr a gibi ürünler elde edilir (Şekil 26). Rize’de bakırdan ismini alan bakır eşyaların satıldığı bakıcılar çarş ı vardır. Eskiden evlerde mutfak eşyaları ağırlıklı olarak bakır kaplardan oluşmaktaydı. Günümüzde taval ar, cezveler gibi mutfak eşyaları daha çok bakırdır (Öztürk, 1996, s. 33).

Şekil 26. Bakır işlemeciliğinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

2.7.9. Rize Çevresinde Giyim Kuşam

Rize'deki giyim şekli incelendiğinde Rize ilinin iklimine ve yer şekillerine uyum sağlamış kıyafet şekli dikkat çekmektedir.

2.7.9.1. Erkek Giyim

Başlık (kukula, kukuleta): Başlık iklim koşullarınca biçimlenen bir giysidir. Rize çevresinde başlık süs değil bir şemsiye görevindedir. Başlığın etrafına sarılan mendil başı fırtınaya, rüzgâra karşı korur. Genellikle siyah renklidir. İki yanından sarkan sarkıkları vardır sarkıklarla başlık baştan düşmesin diye arkaya bağlanır.

Pantolon (pontul, zıpka): Pantolon, bele siyah kuşakla bağlanır. Ağ kısmı körüklüdür. Dizden aşağıya kadar bacağı sarar (Şekil 27). Bu pantolonu giyen insan çıplak bir insan gibi rahat hareket edebilir. Kişi engebeli arazide istediği gibi hareket eder. Pantolonunu ağ kısmı körüklü olması hareket rahatlığı sağlar (Haberal, 2013).

Gömlek (mintan): Genellikle beyaz renklidirler. Uzun kollu ön kısmı düğmeli hareket kolaylığı için vücuda oturan arka kısmı pileli şekildedir (Şekil 27). Gömleklerde genellikle

beyaz renk kullanılmıştır. Boğaz kısmı hakım yakalıdır. Boğaza kadar kapalıdır. Rüzgârdan korunmak için.

Kıyafetlerde kullanılan kumaş kendir liflerinden elde edilen keten kumaştır. Keten kumaş Rize bezi olarak da ifade edilmektedir. Geçmişte Rize ve çevresinde kendir yaygın olarak yetiştirilmekteydi. Ekonomik değeri farklı olan ürünlerin yetiştirilmeye başlanmasıyla kendir üretimi zamanla gerilemiştir. Günümüzdeki keten kumaşların büyük çoğunluğu ithal edilmektedir. Keten teri emebilen klima etkisine sahip ve çabuk kuruyabilme özelliğine sahip bir kumaştır. Rize’de nemin çok olması ve bunun etkisiyle terlemenin olması güneşli gün sayısının azlığıyla çamaşırların kısa sürede kurumaması nedeniyle geçmişte sıklıkla kullanılan kumaş olma özelliğine sahip olmuştur.

Ceket: Hareket rahatlığı için “V” yakalı, uzun kollu, kol ağzı dar, arka kısmı yırtmaçlı, bedene oturan bir modelde yapılır.

Yelek: Hareket kolaylığı için kolsuz, önden oturan, bisiklet yaka, arka kısmı astardan bol ve “V” şeklinde yapılır.

Çizme: Deriden yapılır dize kadar uzunluğu vardır. Bacağı sarar, taban kısmı düz ve lastiklidir (Şekil 27). Bu şekilde yapılmalarının nedeni: Engebeli arazilerde rahat hareket edilmesidir. Dize kadar uzun olmasının nedeni bol yağışlı Rize iklimine karşı önlemdir.

Kemer: Siyah deriden yapılır. Kemerden aşağıya doğru parçalar sarkar. Bu parçalar gücü simgeler. Kemerde gözler bulunur bu gözlere silah, bıçak gibi malzemeler konur.

Aksesuarlar: Belde kama, tüfek, fişek, zincirli saat, tütün tabakası, muska gibi (Karpuz, 1992, s. 16).

2.7.9.2. Kadın Giyim

Yöre kadını günlük işlerini yaparken rahat çalışabileceği giysileri tercih eder.

Elbise (foga): Çiçekli basma kumaştan veya desenli pazenden yapılır. Hareket kolaylığı için bele kadar düz, belden aşağı büzgülü, diz altına kadar uzunluğu vardır. Bel kısmına peştamal veya dolamlık bağlanır nedeni, elbisenin kirlenmesini önlemektir.

Kuşak: Bele sarılan kalın kuşak bayanlar gün boyu ıslak zeminde çalıştığından kuşak onları oturduğu yerin ıslaklığından korur.

İçlik veya Gömlek: İçlik için genellikle Rize bezi kullanılırdı. Rize bezinin kullanılmasının nedeni: İnce olması, dayanıklı olması, teri emme özelliğinin olması, doğal klima özelliğine sahip olması, çabuk kuruması gibi özelliklerinin olması nedeniyle tercih edilmiştir.

Makaslı peştamal: Rize çevresinde bayanların başa örtükleri bir örtüdür. Bayanlar nereye giderse gitsinler bu örtüyü örtünürlerdi. Peştamalin baştan düşmemesi için arkadan bağlama yapılarak kullanılmaktadır.

Dolamlık (bel peştamalı): Elbisenin kirlenmemesi, elbisenin etrafa takılmaması ve rahat hareket etmek için takılmaktadır (Şekil 27). Bele takılan dolamlığın uç kısımları kemere sokularak torba şeklinde de kullanılabilir. Tarladan toplanan fasulye, salatalık, lahana gibi sebzeler buraya konularak eve taşınmaktadır.

Çember (başörtüsü): Çemberler desenli ve kenarları oyalı olarak kullanılmaktadır. Oya yapımında çiçek, dal, yaprak desenleri özellikle menekşe, kiraz çiçeği, fındık yaprağı, diken yaprağı gibi bitkiler sıkça kullanılmaktadır. Yaşanılan çevre ve doğa etkileşiminin bir sonucu olarak oya işlemlerinde doğadan ilham almaktadır. Genç kızların çemberlerin altına beyaz yazma taktığı da bilinmektedir. Bunun nedeni rüzgârdan ve soğuktan korunmaktır.

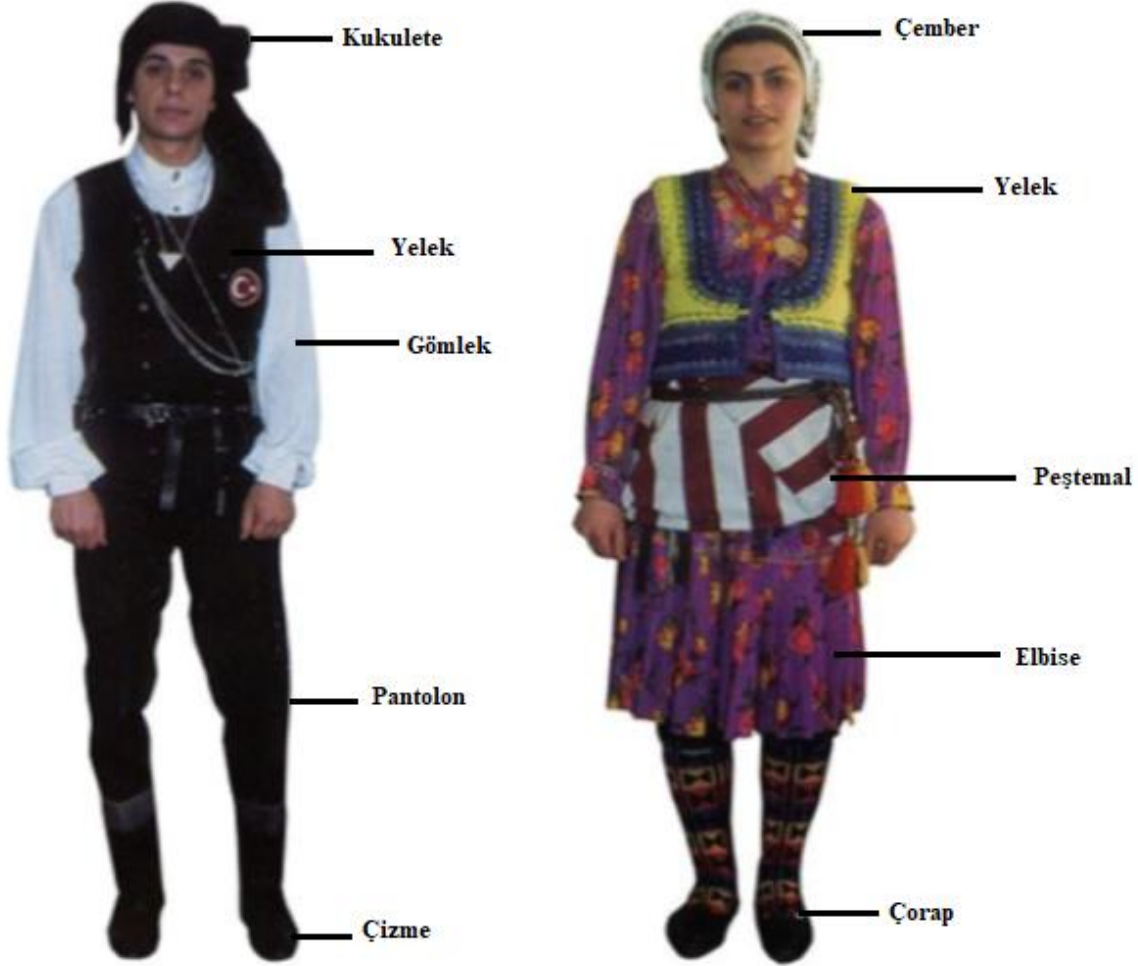
Etek: Desenli kumaştan kesilerek dikilen etekler özellikle çiçek desenli kumaşlar kullanılmaktadır. Yine doğal çevre etkileşiminin izlerini görmek mümkündür. İlde bahar ayında zemini halı gibi kaplayan menekşe çiçeği yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bahar ayında yayın olarak açan papatya, kiraz çiçeği de etek üzerindeki kullanılan motiflerin başında gelmektedir. Etek kısmı fırırlı diz altına kadar uzanmaktadır. Öğrenciler çevrelerinde yaygın olarak gördükleri bitkileri kıyafetlerde de gördüklerinde doğanın yansıması olduğunu kavramaktadırlar.

Buluz: Genellikle Rize bezinden yapılmaktadır. Bunun nedeni yine iklimsel olarak keten kumaşının teri ve nemi emme özelliğine sahip olmasıdır. Uzun kollu ve manşetli yapılan buluzun yakası hâkim yakadır.

Çorap: Koyun veya keçi kılının işlenmesi ile elde edilen iplik kullanılarak yapılmaktadır.

Çoraplarda da benzer motiflere rastlanmaktadır. Kiraz çiçeği, mısır püskülü, çam dalı, yaprak, kuş ve kelebek desenleri ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Bunun nedeni: Kelebek çok hareketli bir hayvan olduğu içindir yöre halkı kelebeğin hareketlerini kendisiyle özelleştirmiştir. Bu çoraplar uzun dize kadar olur kardan ve ıslaklıktan koruma amacıyla bu şekilde kullanılmaktadır.

Kolye: Boğaz ve gerdan bölgesine takılan altın ve gümüşten yapılmış takılardan biridir.

Şekil 27. Rize yöresi giyiminden görünüm, “Rize Yöresel Kıyafet”, <http://d10fbf87uv1xiy.cloudfront.net/584/kicerik/23491/135315.jpg> sayfasından erişilmiştir.

2.7.1 Halk Oyunları

Rize ilinde ağırlıklı oynanan halk oyununa horon denmektedir. Rize ilinin yer şekillerini incelediğimizde yüksek, dağlık ve engebeli olduğu görülmektedir. Rize ilinin ekilebilen arazisinin dar ve parçalı olduğu da dikkat çekmektedir. Bu etkenlerin etkisinde Karadeniz insanı için toprak önemlidir. Yöre insanı topraktan yararlanmak için olağanüstü çaba harcamaktadır. Öte yandan ili baştanbaşa kuşatan sürekli dalgalı, hırçın, bir denizi vardır. Bu etkenler Rize ilinde ve çevresinde yaşayan insanların hareketli olmasına etki etmiştir. Böyle bir doğada yaşam mücadelesi veren insanların kendilerine özgü halk oyunları oluşmuştur.

Horon oyununun figürleri incelendiğinde tarım ve deniz kültürüyle bağlantı kurulmaktadır. İmece zamanlarında tarla ve bahçelerde gruplar halinde yapılan kazma ve belleme işlemindeki ritmik hareketler horon oyununa yansımıştır. Bellemedeki kol ve bacak hareketleri başlı başına bir horon figürüdür (Şekil 28 ve 29). İnsanlar günün her saatinde evlerinden tarlalarına gelip giderken yaptıkları hareketler ile yük taşıyan insanların dinlenmeleri arasındaki yaptıkları hareketler horon oyunundaki çöküp kalma figürlerine benzetilmektedir (Cihanoğlu, 2004, s. 19-22). Horon oynayan oyuncular oynadıkça mutlu olurlar deniz dalgası gibi sallanıp bağırıp çağırırlar. Horondaki hoplamalar ve zıplamalar, denizdeki dalgaların iniş ve çıkışlarına benzetilmektedir. Horon hareketleri dağ yokuşlarındaki koşuşturmalarla benzetilmektedir. Karadeniz’e özgü bir balık olan hamsi balığının ağlara takıldığındaki çırpınışı horon figürlerine yansımıştır. Horondaki oyuncuların rüzgâr gibi estiği yaprak gibi sallandığı ifade edilir.

Bir görüşe göre horon kelimesinin, Doğu Karadeniz Bölgesinde olgunlaşmış mısır saplarının köküne yakın yerden kesilerek mısır tarlalarına yapılan yığnlara verilen horom kelimesinden türediği rivayet edilmektedir.

Ayrıca çayırlardan biçilen otlardan yapılan bağlara ve bağların kuruması için çayırlarda yapılan yığnlara da horom denilmektedir. Gerçekten tarladaki mısır sapı yığınları ile çayırdaki ot yığınlarının dizilişi ve sıralanışına uzaktan bakıldığı zaman el ele kol kola girmiş insanları andırır. Bu faktörlerin etkisinde horon sözcüğünün horom sözcüğünden türediği söylenmektedir.

Mısır hasadının sonbaharda biçilerek kucak kucak halka halka (daire şeklinde) şeklinde bir araya getirilmesi horon oyunundaki halka şekline benzetilmektedir (Topaloğlu, 2005, s. 25-28). Kısacası horon oyunundaki figürler yorumlandığında: oyuncuların omuz sallamaları, öne eğilmeleri, çöküp kalmaları, ileri geri gidip gelmeleri, sağa sola gitmeleri, kollarını aşağı yukarı oynatmaları, ayak sallamaları, diz kırmaları, çömelmeleri arazinin engebeli yapısını iklimin kararsızlığını, Karadeniz’in hırçınlığını yansıttığı düşünülmektedir. Horon oyunundaki ellerin havada birleştirilmesi martıların havada süzülürken oluşturduğu M harfine benzetilmektedir (Şekil 30).

Şekil 28. Horon oyunundan figürlerden bir görünüm, “Horon Oyunu”, <https://img.timeturk.com/resim/tr/2012/09/17/geleneksel-oyunlarimiz-horon.jpg> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 29. Horon oyunundaki figürlerden bir görünüm, “Horon Oyunu”, <https://www.msxlabs.org/forum/attachments/57592d1478798909-karadeniz-bolgesi-halk-oyunlari-horon-horon.jpg> sayfasından erişilmiştir.

Şekil 30.Horon oyunundaki figürlerden bir görünüm, “Horon”
<https://www.halkoyunlarigrubu.com/wp-content/uploads/2016/12/horon-kursu.jpg>
sayfasından erişilmiştir.

2.7.10. Rize İlinde Yerleşme, Mimari ve Yapı Malzemesi

Rize ilinde evler; coğrafi yapı gereği genellikle yamaçlarda dağınık şekilde inşa edilmektedir. Arazi yapısının etkisiyle evlere ulaşım hayli zordur. Genellikle dar ve dolambaçlı yollardan ulaşım sağlanmaktadır. Rize ilinde evler yamaçlarda eğime uygun olarak inşa edilmiştir. Arazi yapısının engebeli ve parçalı olması sebebiyle yörede dağınık yerleşme tipi oluşmuştur (Şekil 31). Dağınık yerleşme oluşmasındaki diğer etken de Türkiye’nin diğer bölgelerinde toplu yerleşmeyi zorunlu kılan içme suyunun Rize’de her arazinin içinde veya yakınlarında var olmasıdır (Türkmen, 1995, s. 45). Yerleşme tipi Rize merkezde toplu olarak karşımıza çıkmaktadır. (Şekil 32).

Merkezde toplu yerleşme oluşmasında denizin doldurularak düz arazi elde edilmesidir. Bilindiği üzere Rize merkez büyük oranda deniz yüzeyinin doldurulması sonucu oluşturulmuştur

Yörenin yapı malzemesini iklim ve yer şekilleri belirlemiştir. Rize ilinde konut yapımında (teknoloji işe girmeden önce) ahşap ve taş malzemeler kullanılırdı (Şekil 33). Ahşap yörenin iklimi sonucunda kolay bulunan ve kolay işlenen yapı malzemesi olduğu için sıkça kullanılmıştır. Yapı malzemesi için en yaygın kullanılan ağaç türleri: kestane, çam, ladin, kayın, ceviz, meşe, karaağaç gibi türlerdir. Ahşabın yanında kullanılan yapı malzemesi taştır. Genellikle konutların zemin katı taştan inşa edilir. Bunun nedeni yörede nemin ve rutubetin

fazla olmasıdır. Taş malzemenin zemin katta kullanılmasının en önemli nedeni ahşabın direkt toprakla temas etmesini engelleme ve yapının ömrünü uzatmaktır. Rize yöresinde evlerin kuruluşu ve şekli iklimden etkilenmiştir. Ahşabın kimlik bulduğu yöre de yöreye özgü mimari ortaya çıkmıştır.

Rize yöresinde konutların çatı tipleri incelendiğinde iklim koşullarının etkili olduğu görülmektedir. Rize yöresinin iklimi her mevsim yağışlı olduğu için evlerin duvarlarını yağmurda korumak için çatılar eğimli ve çatıların saçakları olabildiğince geniş tutulmuştur. Çatı arasında yapılan havalandırmalar nemden kaynaklanan rutubeti azaltmak için yapılmıştır. Çatıların eğimli yapılmasının diğer bir nedeni ise yağışın kolaylıkla akışa geçebilmesi ve çatıda birikintinin engellenmesidir (Türkmen, 1995, s. 5-13).

Serender: Özgün mimarileriyle oldukça dikkat çekerken aynı zamanda günümüz soğuk hava depolarına taş çıkartacak düzeydedir. Serenderler ilkbahar, yaz, sonbahar, kış dört mevsiminde yetişen ürünlerin korunduğu depolardır (Şekil 34). Mısır, bakliyatlar, hayvansal gıdalar (peynir, yağ), meyveler (elma, armut), vb. gibi ürünler burada kullanılmaktadır.

Yani mevsime göre yetişen ürün ve elde edilen gıda malzemelerini sıcaktan, soğuktan ve bölgenin özelliği olan yüksek rutubetten koruyarak bozulmalarını ve çürümelerini önlemektedir. Serenderin anlamı adından da anlaşılacağı gibi havadar ve serin olan yer demektir. Evlerin yakınında kurulan tamamen orman ürünlerinden yapılan ahşap bir yapıdır. En önemli özelliği haşerelerin bu mekâna girmelerinin zor olmasıdır. Dört veya sekiz direk üzerine kurulurlar. Direklere yuvarlak tekerlekler geçirilir. Bu tekerlekler haşerelerin serendere çıkmasını engeller. Rutubetten korunmak için tahtalar aralıklı dizilir. Balkonları vardır, haşerelerin çıkmasını engellemek için seyyar merdiven kullanılır.

Sonuç olarak: serenderler Rize gibi rutubetin fazla olduğu alanlarda yiyeceklerin bozulmadan saklana bildiği depolardır. Yerleşme ve mimari anlatılırken serenderin ne amaçla inşa edildiği ve özellikleri anlatıldığında öğrenciler Rize'nin iklimi ve serenderler arasında bağlantı kurabilirler ve bu da öğrenme üzerinde olumlu etki oluşturmaktadır.

Şekil 31. Dağınık yerleşmeden bir görüntü, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 32. Rize Merkezden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 33. Ahşap ve taşın birlikte kullanıldığı ev görünümü, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 34. Serenderden görünümü, Çakmakçı, İ. (2018).

2.7.11. Rize İlinde Turizm

Rize ilinin yer şekillerinin ve iklim yapısının etkisinde çeşitli bitki türleri oluşmuştur. Bu faktörlerin etkisinde Rize ilinde doğa turizmin daha baskın olduğu dikkat çekmektedir. Doğa yürüyüşleri, dağcılık, yayla turizmi, rafting vs gibi doğa sporları son dönemlerde etkin bir şekilde yürütülmektedir. Doğanın içinde doğayla bütünleşmiş uyum içinde ayakta duran

tarihi yapılar da Rize'nin güzelliğine güzellik katmaktadır. Bu seyrine doyumsuz güzelliklerden aşağıda yer alan fotoğraflarla ortaya konulmuştur..

Yayla Turizmi: Yöre halkı mayıs ayının sonu gibi yaylalara çıkar haziran, temmuz, ağustos aylarını burada geçirir eylül başı gibi tekrar şehre ya da köye inilmektedir. Yörede yaylacılık üç ay gibi sürer. Yaylalarda genellikle hayvancılık yapılırdı. Son zamanlarda Rize yaylaları şenliklerle dikkat çekmektedir. Dikkat çeken yaylaların başında: Anzer, Çimil, Kaçkar, Elevit, Kavran, Polovit, Anzer gibi yaylalar gelmektedir (Şekil 35 ve 36).

Dağ gezileri: Kaçkar dağlarında bitki örtüsünün çeşitli olması turizm için önemlidir.

Doğal mağaralar: Ardeşen'deki sesli kaya mağarası, İyidere pleki mağarası ön plandadır.

Tarihi yerler: Kaleler, kemerli taş köprüler, camiler, konaklar dikkat çekmektedir (Şekil 37, 38 ve 39).

Rafting sporu: Yörede akarsuların bol su taşıması ve hızlarının yüksek olması Rafting sporu için olumlu ortam oluşturmaktadır. Özellikle fırtına deresi raftig sporu denilince akla ilk gelen yerlerden biridir. Rize'deki akarsular üzerinde birçok şelale bulunmaktadır (Şekil 40 ve 41).

Şekil 35. Polovit yaylasından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 36. Ayder yaylasından bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

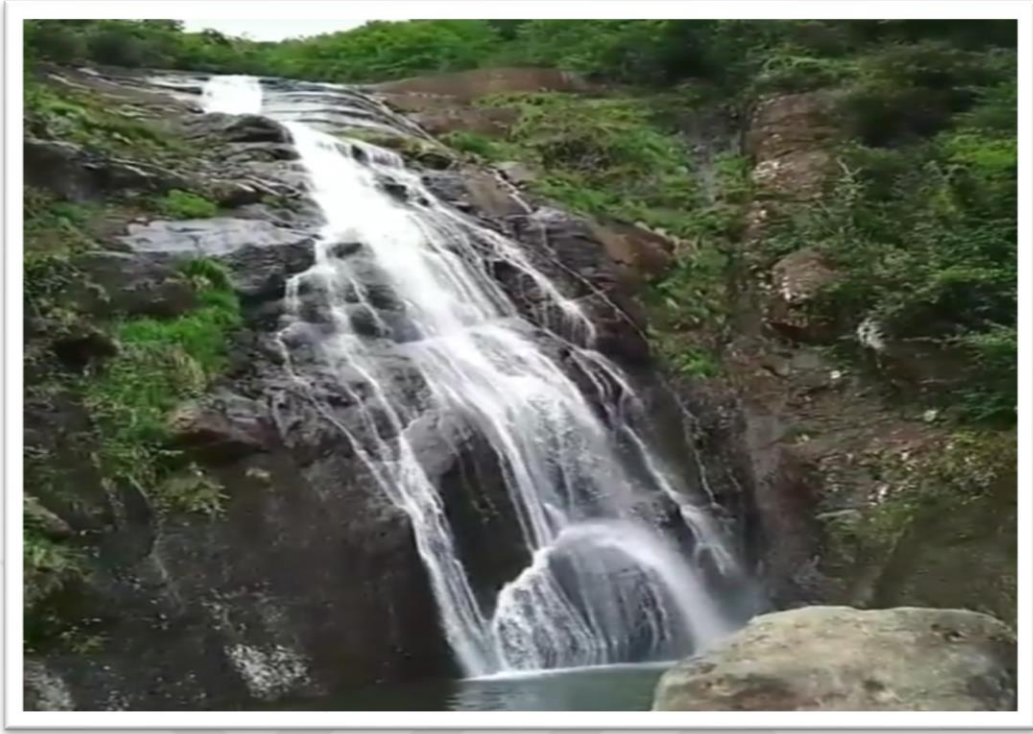
Şekil 37. Tarihi taş kemer köprüden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 38.Rize Zil Kalesinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 39.Rize merkezdeki Gülbahar Hatun camisinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 40.Ağaran şelalesinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

Şekil 41.Ağaran şelalesinden bir görünüm, Çakmakçı, İ. (2018).

2.7.12. Rize İlinde Türküler

Yer şekilleri ve iklim türkülere yansımaktadır. Aşağıda bunlardan örnekler bulunmaktadır.

Çayeli'nden Öteye

Çayeli'nden öteye

Gidelum yaliyali

Sırtındaki sepetun

Ben olayım hamalı

Kanlı dereden beri

Yeşil çay bahçeleri

Çay filizi toplayı

Peştammalı kızları

Sepetumun ipleri

Keseyi omuzumi

Al başuna başuna

Makasli peştemali

Beraber çıkaralum

Sevdaluğun tadını

Çayeli'nden öteye gidelim yalı yalı Sırtındaki sepetin ben olayım hamalı, sepetinin ipleri kesiyor omuzumu sözünden arazi yapısının engebeli olduğunu yüklerin sepetle sırtta taşındığını kavramaktadır. Kanlı dereden beri yeşil çay bahçeleri sözünden çay tarlalarının başlama sınırını ve genişleme sınırını kavramaktadır. Çay filizi topluyor peştamalı kızları sözünden peştamalı Rize'nin tercih edilen örtü olduğunu kavramaktadır.

Çay Destanı

Rize'dir benim yurdum

Bahara benzer kışım

Hint bahçeleri gibi

Çay kokar içim dışım

(Karpuz, 1992, s. 6).

Rize’dir benim yurdum bahara benzer kişim sözünden kış mevsiminin ılık geçtiğini kavramaktadır. Hint bahçeleri gibi çay kokar içim dişim sözünden Rize’de çay üretimi sırasında güzel kokular yayıldığını kavrayabilir.

Mısır Türküsü

Mısırı kuruttun mu?

Ambarda durulttun mu?

Nenen çarık giyerdi

Bunları unuttun mu?

Suda pişmiş mısırı tuzlayıp yiyeceksin

Mısırın türküsünü benden dinleyeceksin

Mısırı kuruttun mu?

Ambarda durulttun mu?

Nenen çarık giyerdi

Bunları unuttun mu?

Köydeki kızlarla ırgatlıklar ederdik

Mısırın püskülünden sigaralar içerdik

Mısırı kuruttun mu?

Ambarda durulttun mu?

Nenen çarık giyerdi

Bunları unuttun mu?

Kor kot çorbası derler mısırın çorbasına

Benden selamlar olsun mısırın babasına

Mısırı kuruttun mu?

Ambarda durulttun mu?

Nenen çarık giyerdi

Bunları unuttun mu?

Mısırın ekmeğini ederler saç altına

Bizim sofrada mısır benzer sarı altına

Mısırı kuruttun mu?

Ambarda durulttun mu?

Nenen çarık giyerdi

Bunları unuttun mu?

Gard aş beşikte seni nenen donatmadı mı?

Seni yaradan Mevla beni yaratmadı mı? (Tanses, 1997, s. 10-20).

Mısırı kuruttun mu ambarda durulttun mu sözünden mısırı kurutum kış için saklandığını kavramaktadır. Suda pişmiş mısırı tuzlayıp yiyeceksin sözünden mısırın haşlanıp yendiğini, kor kot çorbası derler mısırın çorbasına sözünden ve mısırın ekmeğini ederler saç altına sözünden öğrenci mısırın yaygın olarak tüketildiğini kavratmaktadır. Bizim sofrada mısır benzer sarı altına sözünden mısırın halk için önemini kavratmaktadır.

Kara Lahana Türküsü

Lahana yemeğini sen yedin mi yedin mi?

Yemeğe başlamadan bismillah dedin mi?

Lahana lahanasın kazanda kaynayasın

Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın

Evlerinin önünde kara karalahana

Biberli eyle onu ya koy onu sahana

Lahana lahanasın kazanda kaynayasın

Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın

Sosyeteler çok sever biberin dolmasını

Ha bu Erkan da sever lahana sarmasını

Lahana lahanasın kazanda kaynayasın

Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın

Yedim kabak mancası yüreğim bulanıyor

Lahana güzelleri peşimde dolanıyor

Lahana lahanasın kazanda kaynayasın

Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın

Karadenizli sever lahana sarmasını

Yemeğinin içine mısırın yarmasın

Lahana lahanasın kazanda kaynayasın

Seni çok seviyorum kapkara lahanasın ne hain lahanasın (<https://www.turkudostlari.net> adresinden erişilmiştir).

Evlerinin önünde kara karalahana sözlerinden öğrenci evlerin bahçelerinde lahana bitkisinin yetiştirildiğini, öğrenci türkünün sözlerinden lahana yemeğinin çok sevildiğini, lahananın yemeği ve sarmasının yapıldığını kavrayabilir.

Doğu Karadeniz’de kullanılan bilmeceler.

Dedem içerde sakalı dışarda (mısır)

Yazın yedi kat yorganla yatar, kışın çıplak yatar(mısır)

İnci dizilerim var, patlarım olurum kar, unum besleyicidir karnınızı tok tutar(mısır)

Hanım içerde saçları dışarda (mısır)

Yolun üstünde bağlı bohça (lahana)

Bir kızım var kat kat çeyizi var (lahana)

Tarlada yeşil, bakkalda siyah, evde kırmızı (çay)

Rengi kızıl şarap değil, kışın fena ahbap değil (çay) Öğrenci yukarıdaki bilmecelerden bitkilerin şeklini kavrayabilir.

Dağdan gelir taştan gelir bir kükremiş aslan gelir (dere)

Dağın eteğinde ev kurarsan sel alır (yerleşim yerlerinin doğru seçilmesine vurgu yapar)

Ağaç yaşken eğilir (insanlar küçük yaşta eğitilir).

Ağacı kurt insanı dert öldürür (kur ağacı içten içe yer kurutur. Dert ve üzüntü de tıp ki ağaç kurdu gibi insanı yer bitirir).

Coğrafi faktörler birçok etmenler üzerinde etkili olmaktadır. Marmara coğrafya dergisinde doğanın atasözleri üzerindeki etkilerine örnekler verilmiştir.

Toprağı işleyen ekmeği dişler.

Toprak insanı aç bırakmaz.

Bakarsan bağ bakmasan dağ olur.

Yukardaki atasözleri incelediğimizde toprağın ve toprağa bağlı tarımsal faaliyetlerin insanlar için ne kadar önemli olduğunu anlamamızı sağlar.

Dağ dumansız insan hatasız olmaz.

Yel esmeyince dal kırılmaz.

Rüzgâr önüne düşmeyen yorulur.

Örnek verilen atasözlerini incelediğimizde yüksek ve dağlık alanların sisli ve bulutlu olduğunu, rüzgârın insan hayatını bazen kolaylaştırdığını bazen de zorlaştırdığını anlamamızı sağlar.

Su akar yatağını bulur.

Su akmadan durulmaz.

Suyun akarak kendine yatak oluşturduğunu ve aktıkça sakinleşip durulduğunu anlarız. Su canlılar için olmazsa olmaz doğal kaynakların başında gelmektedir. İnsanların faaliyetlerinin büyük çoğunluğunda su başrolde yer almaktadır. İçme suyu olarak, hayvancılıkta, tarımda, enerji üretiminde, ulaşımda vs. su kullanılmaktadır.

Sonuç olarak şu sonucu çıkartabiliriz: coğrafi faktörlerin insanların faaliyetlerini etkilediği bu faaliyetlerin atasözlerine yansıdığı ve atasözlerinin bir yerin coğrafi özellikleri hakkında bilgi verdiği görülmektedir (Boz, 2011, s. 361).

Mısır unundan baklava, incir ağacından oklava olmaz (<https://www.forumonem.com> sayfasından erişilmiştir.)

2.7.13. Rize İlinde Eğitim

Rize'nin eğitimini geçmişten günümüze doğru incelediğimizde 1975 yılında Rize'nin nüfusunun % 60,3'ü okuma yazma bilmekteydi. Bu ortalama Türkiye ortalamasının altında kalmaktaydı. Kadınlardaki okuma yazma oranı % 42,4'tür. Rize'de ilkokulların

yaygınlaşması 1960'lı yıllardan sonra gerçekleşmiştir. Rize'de ilkokulların dağılımına bakıldığında kır-kent arasında önemli bir fark bulunmamaktadır. İlkokulların yanında ortaokulların dağılımına baktığımızda kır-kent arasında gözle görünür fark olduğu dikkat çekmektedir. Kırlar yerleşmelerinde ortaokul yaygın değildir. 1980'li yıllara gelindiğinde nüfusun üçte biri ortaöğretim görmekteydi. 1980'lerde ilkokullardaki kız öğrenci % 47'lik kısmı oluşturmaktaydı. Ortaöğretime bakıldığında kız öğrencilerin oranının % 23 olduğu görülür (Tapaloğlu, 2005, s. 41-45).

Günümüzde Rize'nin eğitimindeki gelişmeler dikkat çekmektedir. İlde ortaokulların ve liselerin yaygınlaşması Fen Liselerinin açılması, ilde birçok özel okulun açılması, Recep Tayip Erdoğan Üniversitesinin açılması ve yeni bölümlerin açılması eğitimin ilerlemesinin kanıtıdır. Rize ili şehir dışından öğrenci ağırlayacak duruma yükselmiştir. Gerek Recep Tayip Erdoğan Üniversitesine gerekse ildeki liselere şehir dışından birçok öğrenci gelmektedir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Karakuyu (2002) tarafından yapılan “Şehirleşmenin küresel iklim sapmaları ve taşkınlar üzerindeki etkisi” adlı çalışma da şehirleşmenin akarsu akımları üzerindeki etkileri ve şehirleşmenin küresel iklim değişimleri üzerindeki etkisi incelenmiş olup çalışma sonucunda özellikle son 50 yıl içindeki iklim değişikliklerinin en önemli nedenlerinden birinin şehirleşme olduğu ortaya konulmuştur.

Doğar ve Başıbüyük (2005) tarafından yapılan “İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Hava Ve İklim Olaylarını Anlama Düzeyleri” adlı çalışma ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin hava ve iklim olaylarını anlama düzeylerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Spirouoglu et al (1999)'ın çalışmasında kullanılan test geliştirilmiş ve öğrencilere uygulanmıştır. Uygulanan test sonucunda, öğrencilerin hava ve iklim olayları konusunu yeterince kavrayamadıkları gözlenmiştir. Hava, atmosfer, iklim ve hava durumu gibi kavramların tam olarak tanımlanamamasının yanında kavram yanlışlarının çokluğu da dikkat çekicidir. Çalışma sonucunda ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde görev yapan öğretmenlerin hava ve iklim olayları ile ilgili kavram yanlışlarının öğrenci tarafından fark edilmesi, ayrıca kavramların öğrenciye öğretilmesi konusunda farklı yöntemlerin kullanılması gerektiği tespit edilmiştir.

Güngör ve Cengiz (2005) tarafından yapılan “Artvin İlinin İklim Konforuna Sahip Rekreasyon ve Turizm Alanları” adlı çalışma Artvin ilinin iklim konforuna sahip turizm alanlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Karadağ ve Koçman (2007) tarafından yapılan “Coğrafi çevre bileşenlerinin kentsel gelişim süreci üzerine etkileri: Ödemiş (İzmir) örneği” adlı çalışmada İzmir ilinin Ödemiş ilçesinde bu faaliyetlerin kentin gelişmesinde planlanmasındaki etkilerine değinmiştir. Çalışma sonucunda kent doğal çevre insanların etkileşimleri sonucunda kurulmuş planlı yerleşmeler olduğu kent yerleşmelerinin daha çok iklim koşulları ve yer şekillerinin uygun olduğu verimli toprak ve su kaynaklarının olduğu alanlarda insanların yaşamları için uygun ortama sahip olduğu ortaya konulmuştur.

Yılmaz (2007) tarafından yapılan “Doğu Anadolu bölgesi illerinin iklim verileri, rüzgar ve güneş enerjisi potansiyelinin belirlenmesi” adlı çalışmada Doğu Anadolu Bölgesinde bulunan illerin sıcaklık, nem, basınç, rüzgar hızı, rüzgar gücü, güneşlenme şiddeti ve güneşlenme müddeti gibi iklim parametreleri 15 yıllık bir periyotta (1991-2005) incelenerek modellenmesi yapıldı. Hava şartlarının modellenmesinde lineer regresyon analizi kullanılmış ve geliştirilen modellerin hava şartları ve hava şartlarının çevre ve enerji üzerindeki etkileri incelenmiştir. Elde edilen bu veriler diğer coğrafya çalışmalarında kaynaklık edecek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Çolakoğlu, (2009) tarafından yapılan “Aydın ilinde zeytin üretimi ile iklim verileri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi” adlı çalışma zeytin üretiminde etkili olan iklim değişkenlerini tespit ederek aralarındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Aydın ilinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda Aydın ilinde zeytin ağacının dinlenmeden çıkıp meyve hasadına kadar geçen sürede ortalama 2 392.08 gün-derece toplam sıcaklık isteği olduğu tespit edilmiştir. Aydın ili için zeytin ağacının dinlenmesini karşılayabilmesi için gerek duyduğu sıcaklıkların toplamı olarak ifade edilen soğuklanma ihtiyacı ise 817.8 saat olarak hesaplanmıştır. Kurulan modelde Aydın merkez ilçe için ortalama nem ve ortalama güneşlenme süresi, Kuşadası için sadece ortalama güneşlenme süresi, Nazilli için toprak sıcaklığı, ortalama nem, ortalama rüzgâr ve toplam yağış, Sultanhisar için ortalama maksimum sıcaklık ve ortalama rüzgâr istatistiksel bakımdan önemli bulunmuştur. Bu ve benzer çalışmaların bir ileri adımında seçilen belirli zeytinlik alanlarda kurulacak meteoroloji istasyonları ile kontrollü ortamlarda yapılması önerilmektedir. Ayrıca bu alanlarda polen tuzakları kurularak polen dolayısı ile üretim tahminlerinin yapılması çalışmaların daha sağlıklı olması açısından önemli olacağı sonucuna varılmıştır.

Türkeş (2012) tarafından yapılan “Türkiye’de gözlenen ve öngörülen iklim değişikliği, kuraklık ve çölleşme” adlı çalışma küresel iklim değişikliği, kuraklık ve çölleşme ile Türkiye’de gözlenen ve öngörülen iklimsel değişimler, kuraklık ve çölleşmenin bilimsel bir değerlendirmesini yapmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Sera gazlarının atmosferdeki birikimlerinin çeşitli insan etkinlikleri nedeniyle sanayi devriminden beri hızla artması sonucunda kuvvetlenen sera etkisinin en önemli sonucu, Yerküre’nin enerji dengesi üzerinde ek bir pozitif ışımsal zorlama oluşturarak dünya ikliminin daha sıcak ve daha değişken olmasını sağlamasıdır. İster küresel isterse bölgesel ölçekte olsun, iklim değişikliği, ekstrem (aşırı) hava ve iklim olaylarının sıklığında, şiddetinde, alansal dağılışında, uzunluğunda ve zamanlamasında da önemli değişikliklerin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Alansal ve zamansal olarak yüksek bir değişkenlik gösteren yağış tutarlarında, 1900–2005 döneminde, dünyanın çeşitli bölgelerinde önemli azalış ve artış eğilimleri gözlenmiştir. Örneğin, Kuzey ve Güney Amerika’nın doğu bölümleri, kuzey Avrupa ve Asya’nın orta kesimleri ile kuzeyinde anlamlı artış eğilimleri gözlenirken, anlamlı kuraklaşma eğilimleri Sahel, Türkiye’yi de kapsayan Akdeniz havzası, Güney Asya’nın bir bölümü ile Afrika’nın güneyinde görülmüştür. Bu sonuçlara ek olarak, dünyanın birçok bölgesinde ve Türkiye’deki şiddetli yağış olaylarında (aşırı yüksek ve aşırı düşük yağışlar, vb.) da artışlar gözlenmiştir. Yağışların yanı sıra, uzun süreli klimatolojik ve meteorolojik gözlem dizilerinin çözümlemelerine dayanan yeni bulgular, 1950’lerden beri bazı ekstremlerde özellikle günlük ekstrem hava sıcaklıklarında (örn. en yüksek ve en düşük sıcaklıklar, tropikal ve yaz günleri, vb.), donlu gün sayılarında ve sıcak hava dalgalarının sıklığı ve uzunluğunda da önemli değişiklikler ortaya çıktığını göstermektedir. Bu tür değişiklikler, genel olarak Doğu Akdeniz ve Türkiye’de, özellikle 1990’lı yıllarla birlikte donlu ve kar yağışlı günlerin belirgin bir şekilde azalması, sıcak günlerin ve gecelerin sayıları ile gece en düşük ve gündüz en yüksek ortalama hava sıcaklıklarının artması, şeklinde kendisini hissettirmektedir.

Siyanuş (2013) tarafından yapılan “Akçakoca’nın iklimi ve çevresel etkileri” adlı çalışmada Akçakoca ilçesinin iklimi ve iklimine bağlı olarak ortaya çıkan değişiklikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. İklimin fiziksel çevre ve insanların faaliyetleri üzerindeki etkileri ele alınmıştır. İklim, yer şekilleri, bitki örtüsü, akarsu, yerleşme, meskenler, zirai faaliyetler ve turizm gibi faktörlerin etkileri istatistiklerle, grafiklerle, haritalarla, fotoğraflarla ortaya konulmuştur.

Günel (2013) tarafından yapılan “Türkiye’de iklimin doğal bitki örtüsü üzerindeki etkileri” adlı çalışmada iklimin, yeryüzündeki bitki türleri ve bitki topluluklarının esas karakteri ile yayılış alanlarını belirleyen en önemli ekolojik faktör olduğu, sıcaklık, nem, yağış, rüzgâr, ışık gibi iklim elemanlarının ortak etkileri bir yerin bitki örtüsünün şekillenmesinde önemli rol oynadığı belirlenmiştir. Türkiye’nin konumu ve coğrafi özelliklerinin yarattığı iklim farklılıkları doğal bitki örtüsünde, orman, ağaççık veya çalı, ot gibi çeşitli bitki formasyonlarının oluşumuna neden olmuştur. Bunlar içinde orman formasyonu, ülkemizin kuzey ve güneyindeki dağlık sahalar ile batı Anadolu dağları üzerinde geniş bir yayılışa sahiptir. İklimin etkisine bağlı olarak nemli, yarı nemli veya kurakçıl karakterdeki bu ormanlar coğrafi yayılışları morfolojik, ekolojik ve floristik özellikleri yönünden birbirinden farklı ağaç türlerinden oluşur. İklim değişimleri Türkiye’nin relik ve endemik bitkiler bakımından da son derecede zengin olmasını sağladığı sonucuna varılmıştır.

Aydın ve Lekot (2014) tarafından yapılan “Karadeniz geleneksel mimarisinde sürdürülebilir malzemeler, ahşap ve taş” adlı çalışma Karadeniz bölgesi geleneksel mimarisinde kullanılan yapılar incelenerek geçmişteki ve günümüzdeki yapı benzerlikleri ortaya konulmuş gelişme ve gerilemeler karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

Baran, (2017) tarafından yapılan “Eski Diyarbakır Evleri İklim İlişkisi” adlı araştırma konutların tasarlanmasında doğal ve ekonomik faaliyetlerin etkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda doğal etmenler içinde iklim koşulları belirgin etmen olduğu Diyarbakır’da en önemli doğal etmenlerden birisinin iklim olduğu sonucuna varılmıştır. Diyarbakır’daki eski ve yeni yapılar incelenmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Yöntem belli bir amaca ulaşmak için izlenen yol ya da herhangi bir amaca ulaştıran uygulanacak düzenli ve sistemli yoldur. Çalışmanın başında sağlıklı bilgi elde edebilmek için yöntemin veya tekniğin doğru seçilmesi önem arz etmektedir.

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları ve verinin nasıl analiz edileceği konularına değinilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Eğitim araştırmacıları bir çalışmada yöntem seçiminin, ulaşılmak istenen hedef ve yöntemin problem durumuna uygunluğuna bağlı olduğu konusunda ve araştırma tekniklerinin iyi bilinmesinin uygun yöntem seçimi sürecinde kolaylık sağladığında hem fikirdirler (Bogdan ve Biklen, 1992; Maykut ve Morehouse, 1994; Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2008; Glesne, 2012; Patton, 2014).

İnsanların hayatlarını ve dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarıyla ilgilenen nitel araştırmalar anlamın nasıl inşa edildiği ile ilgilenir. Nitel araştırmalardaki öncelikli amaç bu anlamları açığa çıkarmak ve yorumlamaktır (Merriam, 2013).

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Zira nitel araştırmalarda insan deneyimleri ve bu deneyimlerin kendileri tarafından nasıl yorumlandığı oldukça önemlidir. İnsanların gerçeği algılama biçimlerini ortaya çıkarabilmek için onlara yakından bakmak, aynı ortamda bulunmak, birebir iletişim kurmak ve gözlem ya görüşmeler yapmak araştırmacıyı doğru sonuçlara ulaştıracaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) kullanılmıştır.

Olgular, yaşadığımız olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar biçiminde karşımıza çıkabilir. Fenomenoloji/olgubilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine bilgi sahibi olmadığımız olgulara odaklanır. Araştırmacının temel düzeyde bilgi sahibi olduğu ancak tam olarak kavrayamadığı olguların araştırılması için fenomenoloji uygun bir araştırma zemini sağlar (Yıldırım & Şimşek, 2008, s.72).

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olan fenomenoloji yönteminin uygulanmasının literatür taraması sonucunda diğer yöntemlere göre daha uygun olacağı düşünülmüştür.

Fenomenoloji bireyin bilinçliliğini yani dünyadaki varlığını nasıl tecrübe ettiğini ve tecrübelerini nasıl anlamlandırdığını sorgulayan bir araştırma yöntemidir (Baş & Akturan, 2008).

Bu yöntemde bireyin içinde yaşadığı ortamı, çevreyi anlamlandırması aşamasında kişisel algı, kişisel yönelim, inanç, his ve duyguların önemi ortaya konularak bu etmenlerin bireyin evrenini şekillendirdiği ifade edilmektedir. (Denscombe, 2007; Titchen & Hobson, 2005).

Yıldırım ve Şimşek (2008) fenomenoloji araştırmalarının veri kaynağını araştırmanın odaklandığı olgu ya da olguları yaşayan ve dışa yansıtabilecek birey ya da gruplar olarak tanımlamaktadır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu Rize İlinde kıyı kesimde bir ortaöğretim okulu (Özel Bahçeşehir Koleji) ve iç kesimde bir ortaöğretim okulu (Fazlıye Hüseyin Turanlı Çok Programlı Lisesi) olmak üzere iki okulda 10. Sınıf öğrencilerinden seçilen 5'er kişi toplam 10 öğrenciden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Aracı

Fenomenoloji araştırmalarında veri toplama aracı olarak genellikle fenomenle ilgili deneyime sahip bireylerle yapılan görüşmeler tercih edilmektedir (Creswell, 2013, s.79). Olgulara ilişkin yaşantı, deneyim ve anlamları ortaya çıkarabilmek için mülakatın araştırmacıya sunduğu etkileşim, esneklik ve sonda sorular yardımıyla kaynak ile etkileşerek irdeleme özelliklerini incelemek gerekir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 74).

Nitel araştırmaların tarafsızlık konusunda eleştirilmesine rağmen ilgili fenomen hakkında kaynak kişiye ulaşılması önemlidir (Patton'dan aktaran Yıldırım & şimşek, 2008). Araştırmacıya sunduğu derinlemesine inceleme imkanı sebebiyle nitel araştırmalarda görüşme formları sıklıkla kullanılmaktadır (Karasar, 2012).

Veri toplamada en önemli özellik araştırmanın amacına uygun bilgileri toplamaktır. Bu çalışmada ortaöğretim ğrencilerinin iklim ve yer şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine, ilişkin görüşlerin görüşme formu uygulanarak incelenmesidir. Ayrıca literatür taraması ve çalışma sahasında gözlemler yapılarak çalışma alanıyla ilgili bilgiler elde edilmiştir.

Rize ilinde iki okulda 10. sınıf öğrencilerinden oluşan 10 öğrenciye 5 sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Verilen cevaplar kayıt altına alınmıştır. Kayıtlar dikkatlice dinlenerek betimsel analiz yöntemlerine uygun olarak analiz edilerek yorumlanmıştır.

Ayrıca görüşme formunun yanında alanda gözlem yapılmıştır ve çalışma için önem arz eden konuyla ilgili alanyazın taraması yapılmış, elde edilen bilgiler ilgili konu başlıkları altında not alınmıştır ve yeri geldikçe notlardan yararlanılmıştır.

Araştırmanın amacı ve problem cümlesi doğrultusunda veri toplama amacıyla gerçekleştirilecek görüşmelerde araştırmacı tarafından hazırlanan 5 maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Nitel araştırma sonucunda ortaya konulan sonuçlar ilgili konunun derinlemesine imkan sağlayacak lde açıklayıcıdır. Araştırmacı olgu hakkındaki düşüncelerini sayılar ifade ve semboller yerine kelime ve resimlerle ifade etmektedir. Bulguları desteklemek için katılımcı görüşmelerinden kesitlere ve doğrudan alıntılara yer verilerek nitel araştırmanın açıklayıcı doğasına katkıda bulunmaktadır (Merriam, 2013, s.16).

Fenomenoloji araştırmalarında veri analizi, yaşantıları ve anlamları ortaya çıkarmaya yönelik olduğundan sonuçlar betimsel bir anlatımla sunulur ve sıklıkla doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım & şimşek, 2008, s. 75).

Araştırma sahasındaki her iki okuldaki öğrencilerden elde edilen veriler karşılaştırılmış ve betimsel veriler analiz edilerek Rize ilinin iklim ve yer şekillerinin ortaöğretim ğrencilerinin kültür üzerindeki etkileri hakkındaki görüşleri, titizlikle incelenmiş, kaydedilmiş, yorumlanmış ve örneklerle ortaya konulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırma alanının özelliklerini belirlemek için görüşme yönteminden elde edilen sonuçlardan yararlanılmıştır. Elde edilen bilgilere göre katılımcıların okul türü, sınıf ve şubeleri, yaş ve cinsiyet özellikleri hakkında bilgiler elde edilmiştir. Elde edilen bilgiler şu şekildedir.

Görüşme tekniği Anadolu Lisesi ve Fen Lisesi 10. Sınıflardaki A şubesi öğrencilerinden oluşan yaş aralığı 15-17 olan 10 kişiden oluşan 5 kız 5 erkek öğrencilerle yapılmıştır. Görüşme tekniği sonuçlarından elde edilen bilgiler ve yorumlar:

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Birinci alt problem olan “Rize ilinin iklim özellikleri nasıldır? Bu özellikler, doğal ve beşeri ortamı nasıl etkilemiştir?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıda listelenmiştir.

K1: Her mevsim çoğunlukla yağışlıdır. Kışlar soğuk geçer. Kışın kar yağar. Her gün yağmur yağdığı için dışarda işler çabuk yapılır. İnsanlar ıslanmadan acele ederler işlerini bitirmek için. Yağmurun çok olması ağaçlarında çok olmasını sağlamıştır. Bu da odun yapmamız için kolaylık oluyor. Kış için herkes kendi malındaki ağaçlardan kışlık odunlarını yapar. Bitkiler çok olduğu için arıcılık yapılır. Bizim yaylamızda peteklerimiz vardır.

K2: Rize Türkiye’nin illerinden en fazla yağış alan ilidir. Her mevsim yağmurludur. Yağmurun çok olması ağaçların çok olmasına neden olmuştur. Kışın da kar yağar.

K3: Şöyle ki Rize’nin iklimi bilindiği gibi çok yağmurlu ve nemlidir. Bitki örtüsü de ormandır. Birçok ağaç var. Kışın kar yağar yollar bile kapanır. Ormanlar ortama güzellik

katıyor. Ormanda kestane ağaçları var babamın arıları var arılar kestane balı yapar. Rize diğer şehirler gibi fazla şehirleşmemiş.

K4: Yağmurlu bir iklimdir. Yağmur çok yağdığı için ağaçlar çoktur ve ağaçlar çabuk büyüyor. İkizdere'ye kışın kar yağıyor. Yağmurlu olduğu için Rize'de heyelan çok oluyor. Neredeyse her gün yağdığı için insanlar çok sıkılıyor.

K5: Çok yağışlı o kadar değişik havası var ki gün içinde ne olacağı belli değil bir yere giderken yanımıza kıyafet alırız. Kışın soğuk olur kar yağar.

K6: Rize'de her mevsim yağışlı iklim vardır. İklimin her mevsim yağışlı olması ormanların çok olmasını sağlamıştır. Yağmurun çok yağması bitkilerin çabuk büyümesini sağlar. Yağmurun çok yağması Rize'de çok fazla heyelan olmasına neden olmaktadır. Çok yağmur yağması Rize'deki barajların her zaman dolu olmasını sağlar.

Rize'de yağmurun çok yağması ne zaman yağacağını belli olmaması insanların her gün yanında şemsiye taşımasına neden olur.

K7: Rize'nin iklimi her mevsim bol yağışlıdır. Ayrıca Rize'de nem çok azdır. Nem çok olduğu için yazın çok sıcak olmasa da bunalıyoruz. Yağmurun çok yağması bitki örtüsünün gür olmasını sağlamıştır. Ayrıca yeşilin en çok olduğu şehir Rize'dir. Rize'de ağaç çok olduğu için evlerin yapımında çok kullanılır. Eskiden daha çok ahşap kullanılırdı ama yine de ahşap kullanılıyor. Rize'nin iklimi çay yetiştirilmesine uygundur. Rize'de çay çok yetiştiği için çay farikaları çok vardır. Rize'de çaydan para kazanılır.

K8: Rize'nin iklimi ılıman ve her mevsim yağışlıdır. En fazla yağışı sonbaharda alır. Yağmur çok yağdığı için heyelan Rize'de çok olmaktadır. Rize'de yaylalar çok fazladır. Yağmurun çok fazla yağması yazın yaylalarda çok fazla çiçeklerin açmasını sağlar. Bitki örtüsünün çeşitli olması arıcılık yapılmasını sağlar. Yaylalar çok güzeldir ve her kes bu yayları görmeye gelir. Yazın da gelirler kışın da gelirler.

K9: Rize'nin iklimi kışları ılık yazları serin ve yağışlıdır. Sis fazladır. İklimin yağışlı olması bitki örtüsünün gür ve çeşitli olmasında etki etmektedir. Bitkilerin çeşitli olması Rize'de arıcılığın gelişmesini sağlamıştır. Özellikle Anzer balı çok ünlüdür. Bizde Azer'de arıcılık yapmaktayız.

K10: Rize'nin iklimi yazında kışında yağışlıdır. Rize'de çok yağmur yağması ormanların çok olmasını sağlar. Çiçeklerde çok fazladır hele bizim oradaki Anzer yaylasında çok çiçek

vardır. Burada arıcılık yapılır. Ayrıca yağmur çok yağdığı için eğimde çok olduğu için Rize’de heyelan çok oluyor. Heyelan evlerimizi ve arazimizin zarar görmesine neden oluyor.

Birinci sorunun yorumu: Katılımcıların birinci soruda ortak olan cümleleri Rize’nin ikliminin her mevsim bol yağışlı olduğu, bitki örtüsünün gür ve orman olduğu şeklindedir. Bitki örtüsünün gür ve orman olmasının nedenini yağmurun çok olmasının sonucu olduğunu ifade etmişlerdir.

Buna göre; katılımcıların tamamının Rize’nin her mevsim yağışlı olmasına bağlı olarak orman bitki örtüsünün oluşmasını kavradıkları gözlemleniyor. Burada katılımcılar günlük sıcaklık farkının fazla olmadığını, nemlilik ve düzenli yağış rejiminin olduğunu ve yüksek kesimlerde kış mevsiminin soğuk ve kar yağışlı geçtiğini kavramıştır.

Katılımcıların ortak olan başka bir yorumu ise hava durumunun gün içerisinde değişken olmasından kaynaklı yanlarında yedek kıyafet ve şemsiye taşıdıkları şeklinde olmuştur. Hava durumundaki bu sık değişkenlik ve yağmurun her an yağma ihtimalinin olması burada yaşayan insanların dışarıda yapacakları işlerde acele etmelerine neden olmuştur. Bu aceleciliğin zamanla davranışlara da yansıdığını hatta fevri davranışlara neden olduğunu fark etmişlerdir.

İkizdere ilçesinden katılan K6, K7, K8, K9, K10 katılımcılar, kış mevsiminin soğuk ve kar yağışlı olduğunu, kışın yakacak ihtiyaçlarını kendi arazilerinden karşıladıklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan K1, K2, K3, K8, K9, K10 Rize’de arıcılık faaliyetlerinin yapıldığını ifade etmişlerdir. Rize ilinin bitki örtüsünün gür ve çeşitli olmasının arıcılık faaliyetleri için uygun ortam oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Anzer yaylasından elde edilen Anzer balı, kestane balı, deli bal Rize’deki arıcılık faaliyetleri sonucunda elde edilen ballardan ün yapmış olanlarıdır.

Katılımcılar bitki çeşitliliğinin arıcılık üzerindeki etkisini kavramışlardır.

Katılımcılardan K4, K6, K8, K10 Rize’de heyelan olayının çok fazla olduğunu ifade etmişlerdir. Heyelan olayı, yağışın fazla olduğu, killi topraklarda ve eğimli arazilerde görülmektedir. Katılımcılar, bu faktörlerin Rize’de mevcut olması sebebiyle, aşırı yağış ile eğim arasında ilişki kurarak heyelan olayını kavramışlardır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

İkinci alt problem olan “Rize ilinde iklim, kültürü ve insan davranışlarını nasıl etkilemiştir? Bu etkilerin coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıda listelenmiştir.

K1:Rize’de iklim çoğunlukla yağmurlu olduğu için insanlar dışarıda fazlaca gezemez. İnsanlar yağmurlu havalarda ve kışın genelde evde dururlar bu da insanları sinir yapar. Havanın yağmurlu olması güzellikler de yapar. Ormanlar ve yeşillikler bol bu da bazı insanların hoşuna gider.

Yaşadığımız yerde pek yapılacak bir şey yok tek yapacağımız şey okumak

K2:iklim çok yağmurludur. Ormanlarda ağaç çoktur. Arazi çok engebeli ve dağlıktır. Eski evlerin çoğu tahtadan yapılmış. Ağacın bol olması bunun nedenidir. Hoca bitkileri bize tanıtmak için bizi bahçeye çıkardı birçok bitki topladık hoca bize isimlerini yazdırdı kurutup deftere yapıştırdık. Birçok bitki öğrendik.

K3:İklim çok yağışlı. Gün içinde hava çok değişiyor. Her zaman yağmur yağdığı için insanlar yorgun gibiler. İnsanlar ıslanırız diye yanlarına yedek kıyafet alırlar. Kışın kar yağdığı için kışın daha kalın giyiniyoruz. İklim çay alanlarının genişlemesini sağlamıştır. Çay tarlalarını olması insanların çok yorulmasına neden oluyor. İklim insanların daha çalışkan olmasını sağlıyor. İklim insanların daha sinirli olmasına neden olmuştur. Hep yağmur yağdığı için insanlar hep evde kalıyor gezemiyor bu da sinirli olmamıza neden oluyor. İklimler konusunda en güzel Karadeniz iklimini anladım. Doğanın insanı nasıl etkilediğini anlatılırken hemen yaşadıklarım aklıma geldi.

K4: İklim çok yağmurlu. Arazi dağlık, eğimli ve parçalıdır. Bitki örtüsü çoktur. Rize’deki insanlar sabırsız, hırçındır.

K5: Günü gününe kıyafet değiştiririz. Hava durumuna göre giyiniriz. Eğitimi söyle etkiliyor: evim okula uzak engebeli yollardan servisle geliyoruz yollar kötü oldu için yoruluyorum. Güzellikleri da var yaşadığımız yerin okulla gezilere gidebiliyoruz, yeşillik içinde güzel oluyor. Hele de yaylalara gitmek çok güzel oluyor.

K6: Rize’de yağmur çok yağdığı için ve hava çok soğuk olmadığı için çay yetişir. Rize’de insanlar her yerde karalahana diker ve lahanadan çok sık yemek yaparız. Ben sarmasını çok severim. Yağmur çok yağdığı için insanlar halsiz olur. Yağmur çok yağdığı için ne zaman yağacağı belli olmadığı için planım bozuyor ve bundan dolayı mutsuz oluyorum.

Öğretmenimiz bazı derslerde bizi araziye götürür. Gördüklerimi öğretmenim anlatırken daha güzel anlıyorum. Heyelanı ve vadileri anlatırken öğretmenimiz bizi dışarı çıkardı gösterdi daha güzel anladık.

K7: Havanın yağmurlu olması insanların yorgun olmasına neden oluyor. Havanın kapalı olması insanları mutsuz ediyor. Rize’de yağmur çok yağdığı için çay tarımı çok fazla yapılır.

K8: Rize’de hava yağmurlu ve kapalıdır. Havanın kapalı olması ve yağmurun ne zaman yağacağını belli olmaması ve çok yağması insanların canının sıkılmasına neden oluyor.

K9: Rize’nin ikliminin bol yağışlı olması çay tarımının yapılmasını sağlamıştır. Çay çok fazla yetiştirildiği için Rize’de birçok çay fabrikası vardır. Öğretmenimiz bitkileri anlatırken bizi araziye çıkardı birçok bitki topladık bitkileri defterimize yapıştırdık Türkçe ve Latince isimlerini yazdık bitkileri çok güzel anladım.

K10: Rize’de çok yağmur yağması havanın çok soğuk olmaması yazın yaylarda birçok çiçeğin açmasını sağlıyor. Çiçekler arıcılık için ortam oluşturuluyor. Rize’de yağmurun çok yağması barajların sürekli dolu olmasını sağlıyor. Ayrıca yağmurun çok yağması ve arazinin yüksek olması şelalelerin de çok olmasını sağlamıştır. Yağmur çok yağdığı zamanlarda bodrum katlarda ve birinci katlardaki evleri ve dükkânları sular basmaktadır. İki ay önce yağın yağmurda bizim dükkânımızı da su basmıştı dükkândaki eşyalar zarar görmüştü. Eşyaları ucuza sattık zarar ettik.

İkinci soru için katılımcıların ortak cümleleri iklimin bol yağışlı olduğu ve bitki örtüsünün gür olduğu şeklindedir. Bu doğrultuda katılımcılar “9.1.13. Türkiye’de görülen iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur“ kazanımını daha iyi kavramışlardır.

Kıyı kesimdeki K1, K2, K3, K4, K5 katılımcıları, iklimin etkisiyle çay tarımının yaygın olarak yapıldığını ifade etmişlerdir.

Katılımcılar yağış isteği fazla olan çayın yetiştirme koşulları ile iklim arasında ilişki kurmuş ve bunu kavramışlardır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu havanın yağmurlu ve kapalı olduğunu, yağışın fazla olmasından dolayı açık havada pek dolaşmadıklarını ve bu durumun çabuk sıkılmalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılar, hava durumunun dışarıya çıkmaya elverişli olmamasının, daha az etkinlik yapmalarına ve sosyal hayatlarının çeşitlenmemesine neden olduğunu ifade etmişlerdir

Öğrencilerinin büyük çoğunluğu, Rize'nin iklim ve yer şekilleri özelliklerini görerek ve yaşayarak öğrenmeleri sayesinde, coğrafya dersindeki kazanımların daha fazla akıllarında kaldığını ifade etmişlerdir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Üçüncü alt problem olan “Rize ilinin yer şekillerinin genel özellikleri nasıldır? Bu özellikler, doğal ve beşeri ortamı nasıl etkilemiştir?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıda listelenmiştir.

K1:Yer şekilleri engebeli yollar çok bozuk engebeli. Hala bazı yerlerde araba yolu yok. Arazi dağınık ve az bundan dolayı evler birbirinden uzak yapılmıştır. Bazı yükler; çay, odun, çimen gibi hala insanlar tarafından sırtlarında taşınır. Bizde tatillerde ailemize yardım ederiz.

K2: Arazi dağlık, engebeli, yollar dik bozuktur. Köylerde evler birbirinden uzak yapılmıştır. Her mevsim yağmurlu olduğu için ağaç bol. Her zaman yağmur yağdığı için insanlar işlerini çabuk çabuk yapamaya çalışıyor.

Hoca bazı konuları anlatırken gördüklerimizi daha kolay anlıyorum. Dağlar, yaylalar, bitkileri çok kolay anladım.

K3:Dağlık, engebeli bir yer. Yollar çok dolambaçlı ve bozuk. Düz yer yok gibi araziler dik ve ormanlık. Evler birbirinden uzaktır. Yağmur çok yağdığı için orman çok. Ağaçların çok olması güzel görünüyor bizim hoşumuza gidiyor.

K4: Düz yer çok az. Daha çok dağınık yerleşme var. Dağınık yerleşme ortam için zorlu bir yaşam oluşturmakta. Okula taşımacılıkla (servisle) engebeli yollardan geliyoruz, midemiz bulanıyor. İlk ders yorgun oluyoruz.

K5: Yer şekilleri çok dağlık, yollar çok kötü. Ulaşım zor oluyor. Köye ve ilçeye her zaman araba olmuyor, araba saatlerini bekliyoruz bir yere gitmek için.

K6: Rize’de dağlar denize paralel uzanır. Dağlar yüksek ve engebelidir. Dağların böyle olması yollarımızın çok engebeli olmasına neden olmuştur. Rize’de dağlar çok tur. Düz arazi çok azdır. İnsanlar düz buldukları yerlere ev yaptıkları için evler birbirinden uzak yapılmıştır ve dağınık yerleşme olmuştur.

K7: Rize'nin yer şekilleri dağlık ve engebelerlidir. Kıyı kesimi düzdür. Dağlar kıyıya paralel uzanır. Evler köylerde birbirine çok uzaktır. Merkezinde ise evler birbirine yakındır. Arazi dağlık ve engebelerli olduğu için yollar dolambaçlıdır ve ulaşım zordur.

K8: Rize'de yer şekilleri dağlık ve engebelerlidir. Arazinin dağlık olması diğer şehirlere göre ulaşımın zor olmasına neden oluyor. Engebelerli arazilerde insanlar yaşaya yaşaya ister istemez hareketli olmalarını sağlamıştır.

K9: Rize'de yer şekilleri dağlık ve engebelerlidir. Araziler de dağınık ve azdır. Köylerde evler birbirinden uzaktır. Yollar çok diktir. İnsanların çok yorulmasına nefes nefese kalmasına neden oluyor. Arazinin dik ve engebelerli olması insanların ister istemez hareketli olmasını sağlar.

K10: Rize'de dağlar denize paralel uzanmaktadır. Dağlar çok yüksektir. Dağlar engebelerlidir. Dağların yüksek ve engebelerli olması yolların yapılmasında zorluk çıkartıyor ve yollarda dönmeler çok olduğu için arabada midem bulanıyor. İnsanlar mallarında düz buldukları yerlere ev yapmıştır. Evler birbirine uzak olmuştur.

Üçüncü soruda katılımcıların ortak cümleleri şu şekildedir: Katılımcılar Rize'nin yer şekillerinin dağlık, engebelerli, yüksek olduğu yerlerde ulaşımın olumsuz etkilendiğini ifade ederek bu olumsuzluğun yerleşme yapısındaki etkisine de değinmişlerdir. . Arazinin engebelerli olması ve düz alanın azlığı yerleşim merkezlerinin birbirinden uzakta olmasına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Yer şekillerinin dağlık, engebelerli olduğu, tarım arazilerinin parçalı olduğu su kaynaklarının bol olduğu alanlarda dağınık yerleşme tipi oluşmaktadır. İfade edilen özellikleri tamamı Rize ilinde görülmektedir. Bu yüzden Rize'de de dağınık yerleşme oluştuğunu fark ettikleri, dağınık yerleşme tipini kavradıkları görülmüştür.

Sonuç olarak katılımcıların verdikleri bilgilerle literatür bilgilerinin uyumlu olduğu görülmektedir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Dördüncü alt problem olan “Rize ilinde yer şekilleri, kültürü ve insan davranışlarını nasıl etkilemiştir? Bu etkilerin coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır.” sorusuna verilen yanıtlar aşağıda listelenmiştir.

K1:Yer şekilleri çok dik ve engebeli buralarda yürümek zor. Dağlık alanlarda yaşadığımız için hareketliyiz. Dağlara engebeye dikliğe alıştık. Köylerde okul yok taşımayla merkeze geliyoruz. Yollar çok kötü olduğu için arabada midemiz bulanıyor yoruluyoruz. İkizdere’de okumaktan başka yapacak bir şey yok.

K2:Rize çok dağlık ve dik. Evler bizim oradakilerden farklı yapılmış ve birbirine uzak. Urfa’da evler birbirine yakındır. Her mevsim çok yağmur yağıyor. Rize’dekiler çok hızlı ve çok yüksek sesle çok farklı konuşuyor.

K3:Yerşekilleri dağlık, buralarla ağaç çok olduğu için insanlar yeşili sevmiştir. Bu dağlık alanlarda çay toplama işi yapılır. Bu insanların çok çalışmasına neden oluyor insanlar bu işi sürekli yaptıkları için yorgunlar.

K4: Yer şekilleri dağlık ve engebelidir. Burada yaşadığımız için zor koşullar oluşturan yer şekillerine alıştık. Bir önceki sorunun cevabında dediğim gibi burada heyelan çok oluyor. Hoca heyelan konusunu anlatırken çok kolay anladım. Öğretmen bildiğim şeyi derste anlatırken hoşuma gidiyor daha kolay anlıyorum. Gördüğümüz bildiğim konuları daha istekle dinliyorum ve anlıyorum.

K5: inatçıyız, sinirliyiz ve yeri geldiğinde gözümüzü karartan bir toplumuz. Bence bu şekilde olmamızı iklimin çok farklı olması aynı şekilde yer şekillerin de bizi etkilemiştir. Diğer yerlerden farklı hem iklim hem yer şekilleri.

K6: Rize’de araziler dağınıktır ve engebelidir. Ev yapacak arazilerin birbirine uzaktır. İnsanlar seslerini birbirine duyurmak için yüksek sesle konuşurlar. Rize’de insanların ses tonları yüksektir.

K7: Rize’de arazi dağlık ve engebelidir. Yollar çok dik ve yokuştur. Buda insanları yoruyor nefes nefese kalmamıza neden oluyor.

K8: Arazi yapısının engebeli olması insanların hareketli olmasını sağlamıştır. İnsanların seslerini evden eve duyurabilmek için yüksek sesle konuşuruz. Rize’de yaşadığımız için şanslıyım birçok bitki var bizde bunları tanımazı sağlar. Birçok bitki görmemiz coğrafya dersinde işimize yarar. Öğretmenimiz coğrafya dersinde konuyla ilgili bilmece sorduğunda hemen biliyorum bunda gördüklerim etkili oluyor.

K9: Arazi yapısının dağlık ve engebeli olması insanların hareketli olmasını sağlamıştır. Rize’de oynanan oyunlar bile hareketlidir. Örneğin horon oyunu çok hareketli oyundur. Öğretmenimiz bazı konuları anlatırken özellikle bitkileri anlatırken bizi dışarı çıkardı bize

bitkileri göstererek anlattı. Heyelan konusunu anlatırken da dışarı çıkardı heyelan alanını gördük daha güzel anladım.

K10: Rize’de araziler dağınıktır. Çaylıklar dik ve eğimlidir. İnsanlar böyle yerlerde çay toplamaya alıştığı için hareketlidirler. Bu kadar hareket insanların yormakta. Coğrafya öğretmenimiz bazı konuları anlattıktan sonra bize gezi düzenledi. Biz yaylalara götürdü bitki topladık atlas yaptık ve bitkilerin isimlerini öğrendik ve yine bazı şelaleleri gördük ve şelaleleri bize gösterdi ve hangi vadi olduğunu anlattı. Bu yerlerin fotoğrafını çektik gördüğüm yerleri daha güzel anladım keşke öğretmenin bizi daha çok geziye götürse daha güzel anlıyorum.

Katılımcıların ortak düşüncesi yer şekillerinin dağlık, engebeli ve parçalı olduğu yönündedir. Bu faktörlerin burada yaşayan insanların hareketli bir yapıya sahip olmalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan K3, K7, K10 arazinin engebeli ve dik oluşunun bağ ve bahçelerdeki çalışmaların çok yorucu olmasına sebep olduğunu ifade etmişlerdir. K2, K6, K8 ise yer şekillerinin yapısının evlerin birbirinden uzak olmasına etken oluşturdu hatta bu sebeple evden eve yüksek sesle iletişim kurma zorunluluğu getirdiğini ifade etmişlerdir.

K1, K4, K8, K10 katılımcıları okuldaki derslerin bazen öğretmenlerle beraber arazide işlemenin öğrenmelerini desteklediğini ve öğrendikleri bilgilerin kalıcılığını artırdığını ifade etmişlerdir.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Beşinci alt probleme ilişkin olarak sorulan “Sizce hangi kültürel unsurlar Rize ilinin iklim ve yer şekilleri hakkında bilgi vermektedir? Bu etkinin coğrafya öğretimine ve eğitimine etkisi nasıldır?” sorusuna verilen yanıtlar aşağıda listelenmiştir.

K1:İklimin etkisiyle yemekler daha çok sebzeden yapılıyor. Özellikle karalahana yemeği her hafta yapılıyor Hava gün içinde çok farklı olur bundan dolayı insanlar yanlarına yedek kıyafet alıyor.

Konuşmamızı da etkiler. Yüksek sesle konuşuruz. Evler birbirinden çok uzak sesler duyulsun diye yüksek sesle konuşulur. Coğrafya öğretmenimiz bize bazı konular hakkında bilmeceler söylüyor çok hoşumuza gidiyor ders çok hızlı geçiyor.

K2: Ben Urfa'yım Urfa'da düz arazi çok. Birçok ova var. Rize engebeli, yüksek, dağlık. Urfa'ya göre çok yağmurlu. Urfa Rize'den daha sıcak ama Rize'de daha çok terliyorum. Yemekleri bizden farklı. Bizim yemeklerimizde et çok var. Burada karalahana sebzesi çok yeniyor. Karalahananın yemeğini sevmiyorum ama sarması güzel. Yazında taze fasulye çok yeniyor. Balığı da çok yiyorlar.

K3: İnsanlar iklimden dolayı tedbirlidir. Gün içinde hava bir güneşli, bir yağmurlu, bir bulutludur. Kışın kar yağdığı için kalın giyinirler. İnsanlar çok çalışıyor çok yoruluyorlar. İklim hep yağmurlu ve arazi dağlık olduğu için bence biz sinirli olmuştuk. Kışın kar yağıyor köy yolları kapanıyor okula gidemiyoruz. Okulumuzun çevresinde düz arazi yok oyun alanımız az. Basketbol oynayacak kadar bile alanımız yok.

K4: Yer şekilleri konuşmamızı etkilemiş. Evler birbirinden uzak yapılmış düz yer olmadığı için sesimizi birbirine duyurmak için bağırarak konuşuyoruz. İklim giyimimizi etkiliyor. Hava sabahdan akşama doğru farklılaştığı için örneğin ince giyinsek yanımıza bir şeyler alıyoruz. Kışın İkizdere'ye kar yağdığı için kalın giyiniyoruz. İklim yemeklerimizi etkiliyor yazın taze fasulye çok yiyoruz annem çok ekiyor ondan kışın çok fazla karalahana yiyoruz çünkü lahana içimizi ısıtıyor.

K5: Yağmur çok fazla olduğu için ormanlar fazla sular çok, dereler çok. İkizdere'de insanların yapacağı çok şey yok. Ailemiz bize okursanız kendinizi kurtarırsınız diyor. Çalışacak arazi az olan arazide dağlık. Yemeklerde karalahanayı çok severiz yemeğini herkes sevmez ama ben çok severim, sarmasını da severim.

K6: Rize'nin iklimin yağışlı olması ve gün içinde ne zaman yağacağını belli olmaması insanların tedbirli olmasını sağlamıştır. İnşaların planlarının bozulması insanları mutsuz eder. Yer şekillerinin engebeli ve dağlık olması ister istemez hareketli olmamızı sağlamıştır. Coğrafya dersini dışarda işlediğimizde daha güzel anlıyorum. En kolay anladığım ders coğrafya dersidir.

K7: Yolların çok yokuşlu olması çay tarlalarının çok olması evlerin ahşap olması iklimin ve yer şekillerinin etkisidir. Türkülerde de iklim ve yer şekillerinden bahsedilir.

K8: Çevremizdeki bitkilerden Rize'nin iklimin bol yağışlı olduğunu anlıyoruz. Çay bitkisi çok çay bizim için çok önemli çay tarlalarıyla her zaman uğraşırız. Her evin bahçesinde karalahana çok fazladır insanlar lahanayı severler. Babaannem lahana yemeğini çok sever annem her zaman yapar. Öğretmenimiz konuları anlatırken cevreden örnek verdiğinde daha

güzel anlıyorum. Öğretmenimiz konuyla ilgili ilginç bilmeceler soruyor bize ara sıra konuyla ilgili şarkılar söyletiyor bize.

K9: Evler araziden dolayı birbirinden uzaktır. İnsanlar seslerini birbirine duyurabilmek için yüksek sesle konuşmaktadır. Ben de yüksek sesle konuşmaktayım bir keresi yabancı biriyle konuşurken çok yüksek sesle konuştuğumu söylemişti. Biz yüksek sesle konuştuğumuzu anlamayız yüksek sese alışmışız. Rize'deki doğal güzellikler bence insanların daha enerjik olmasını sağlıyor. Rize'de ekonomik faaliyetler kısıtlıdır. Çalışabilecek iş olanağı yok. Ailem okumamı çok istiyor ben de aynı şekilde okumak istiyorum.

K10: Rize bitkilerin ve ormanların çok olması ve bitkilerin daha çabuk büyümesi yağmurun çok olmasına ve havanın çok soğuk olmamasına bağlıdır. Rize'de şelalelerin çok olması suyun çok olması yağmurun çok yağdığını gösteriyor. Rize'de yaylaların olması şelalelerin çok olması arazinin de yüksek olduğunu gösterir. Ben Rize'nin güzelliklerini seviyorum coğrafya dersini de çok seviyorum öğretmenimiz bazen bize derste bilmece soruyor. Dersle ilgili şarkı söyletiyor.

Katılımcılar beşinci soruya cevap olarak şu şekilde ifadeler kullanmışlardır. Katılımcılardan K1, K2, K4, K5, K8 Rize yapılan yemeklerde karalahana sebzesinin fazla kullanıldığını ifade etmişlerdir. Karalahana Rize'de en fazla yetiştirilen bitkilerin başında gelmektedir. Karalahana bitkisi Rize'nin ikliminde kolayca yetişmekte olan bir sebzedir. Rize'de karalahananın çorbası, yemeği, sarması yapılmaktadır.

Katılımcılardan K1, K3, K4, K6 havanın gün içerisindeki sık değişikliği yüzünden, dışarda yapılacak etkinlik planlarının tutarsızlık gösterdiğini ve bu sebeple yanlarına yedek eşya ve şemsiye bulundurmayı alışkanlık haline getirdiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılardan K1, K4, K9 yer şekillerinin engebeli olmasından dolayı tarlaların ve evlerin birbirinde uzak olmasına ve bu uzaklığın iletişim güçlüğüne, hatta yüksek sesle konuşmanın yaygın olmasına neden olduğunu dile getirmişlerdir.

İkizdere'deki katılımcıların kışın kar yağışı nedeniyle yolların kapanmasının etkisinde okula gidemediklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu coğrafya derslerini bazen geziler yaparak işlediklerini belirtmişlerdir. Gezilerde Karadeniz türküleri söyleyerek, öğretmenlerin sorduğu sorularla, bilmecelerle ve yönlendirmelerle, eğlenerek öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Böyle etkinliklerin, coğrafya derslerindeki kazanımları daha kolay kavradıklarını ve öğrenmedeki kalıcılığı artırdığını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak şu çıkarımlarda bulunabiliriz: Rize ilinin iklim özelliklerinin değişken olması havanın gün içinde nasıl özellikler göstereceğinin belli olmaması, insanların işlerini bitirebilmek için aceleci olmalarına bundan dolayı Rize’de yaşayan insanların hareketli özellikler gösterdiği ifadesini kullanabiliriz.

Ayrıca Rize ilinin arazi yapısının yüksek, engebeli ve dağlık oluşunun; bu tip arazi özelliklerine sahip alanlarda yaşayan insanların hızlı, hareketli, mücadeleci, cesur, atik olma gibi davranışları göstermelerine sebep olduğu yönünde görüşler vardır.

Rize ilinin yeryüzü şekillerinin dağlık, engebeli, yüksek ve parçalı oluşu, Karadeniz’in hırçın ve dalgalı olması ilde yaşayan halkın tavırlarına da yansımıştır. Rize ilinde yaşayan insanların karakter yapısı, çabuk karar veren, cesur, atılgan hareketli olduğu göze çarpmaktadır

Katılımcıların iklimin ve yer şekillerinin eğitim üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri:

Çevrelerinde gördükleriyle, öğretmenlerin anlattıkları arasında ilişki kurmalarının öğrenmeyi kolaylaştırdığı yönündedir. Örneğin, heyelan olayının sık yaşanır oluşu, dersteki heyelan kavramını anlamını kolaylaştırmaktadır.

Öğrencilerin büyük çoğunluğu, görselliğin çok olduğu konuları daha iyi anladıklarını ifade etmişlerdir. Yapılan araştırmalarda, görsel materyallerin öğrenmedeki kavramları somutlaştırarak anlamayı kolaylaştırdığı ve kalıcılığı artırdığı görülmüştür.

Elde edilen gözlemler ve karşılaştırmalar sonucunda, katılımcıların ifadeleriyle literatür bilgilerinin paralellik gösterdiği görülmüştür. Bilgilerin birbiriyle eşleşmesi, Rize ilindeki öğrencilerin, Rize’nin iklimi, bitki örtüsü, yer şekilleri ve bu faktörlerin etkileri hakkında bilgi sahibi olduklarını göstermektedir

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma ortaöğretim öğrencilerinin iklim ve yer şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Kültür, insanın doğa karşısında doğayla birlikte yaşamını sürdürebilmesi sonucunda ürettiği her şeydir. Toplumun temel tanımlayıcısı olan kültürün oluşmasında pek çok faktör etkili olmaktadır. Bu faktörler içerisinde doğal çevre önemli yer tutmaktadır. İnsanların yaşam alanı olarak seçtikleri doğal çevredeki birçok faktör (iklim, bitki örtüsü, toprak yapısı, su kaynakları, yer şekilleri gibi) insanların faaliyetleri üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etkili olmaktadır. İnsanın yaşamını devam ettirdiği herhangi doğal çevrede inşa ettiği binanın yapı malzemesinden tutun da ekonomik etkinliklere, yemek kültürüne, halk oyunlarına kadar pek çok unsur doğadan etkilenmektedir. İnsan doğayla sürekli etkileşim halinde olduğu için doğadan etkilenmekte ve doğayı etkilemektedir.

Kültürü etkileyen en önemli doğal etmenlerin başında iklim ve yer şekilleri gelmektedir. Doğal etmenlerden olan iklim geçmişten günümüze kadar doğal ve beşeri çevre üzerinde önemli etkiye sahiptir. İklim bitki örtüsünden yapı malzemesine, tarım ürünlerinden yemek kültürüne, toprak yapısından sanatsal faaliyetlere kadar birçok faktör üzerinde doğrudan veya dolaylı olarak etki etmektedir. Araştırma alanı olan Rize'nin iklim özellikleri Türkiye'de görülen diğer iklim özelliklerinden farklılık göstermektedir. Rize'de her mevsim yağışlı ılıman bir iklim görülmektedir. Rize'de etkili olan iklimin etkisiyle bitki örtüsü gür ve çeşitli ağaçlardan oluşan ormandır. Bitki örtüsünün orman olması meskenlerde kullanılan yapı malzemesinin ahşap olması üzerinde etkili olmuştur. Ahşabın yaygın olarak kullanılmasında ormanın etkisiyle ahşap malzemenin kolay bulunması ve kolay işlenmesi etkili olmuştur. Ahşap malzeme geçmişte yaygın olarak kullanılmış olsa da günümüzde de

hala kullanılmaktadır. İklim tarım ürünleri üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Tarım ürünleri de yemek kültürünü yönlendirip şekillendirmektedir. Rize’de tarım ürünleri denilince akla ilk gelen ürünler: karalahana, mısır, taze fasulye ve çaydır. Karalahana, mısır ve taze fasulyeden Rize’de sofraları süsleyen çeşitli yemekler yapılmaktadır. Karalananın çorbası, yemeği, sarması, mısırdan çorba, mıhlama, mısır ekmeği, hamsili ekmek gibi birçok yemek yapılmaktadır, taze fasulyenin yemeği, kavurması tursusu yapılmaktadır. Rize’nin adıyla anılan diğer bir tarım ürünü de çaydır. Rize denilince akla il gelen ürün çaydır. Çay denilince akla ilk gelen il de Rize’dir. Çay Rize’nin ekonomisinin temelini oluşturmaktadır. Çay, mısır, karalahana gibi ürünler birçok türküyeye, bilmeceye konu olmuştur. Bitkilerin kültüre etkisine örnek olarak gösterilmektedir.

Araştırma sahasındaki katılımcılara görüşme formunda yöneltilen iklimle ilgili sorulara alınan yanıtlardan birkaç örnek:

K1 çevremizdeki bitkilerin çok olmasından Rize’nin ikliminin çok yağışlı olduğunu anlıyoruz. Çay çok. Çay bizim için çok önemlidir. Her zaman çayla uğraşıyoruz. Her evin bahçesine karalahana dikilir. Karalahana yemeği çok sevilir. Babaannem karalahana yemeğini çok sever. Annem her zaman karalahana yemeği yapar. Öğretmen konuları anlatırken gördüklerimizi anlatırken daha güzel anlıyorum. Öğretmen konuyla ilgili bilmece sorduğunda çok eğleniyoruz ve güzel anlıyoruz.

Katılımcıların iklimle ilgili verdikleri cevaplar yorumlandığında Rize’nin iklim özelliklerini kavradıklarını, iklim bitki örtüsü arasındaki ilişkiyi kavradıklarını, tarım ürünleri ile iklim arasındaki bağlantıyı yemek kültürüne yansımaları ve ekonomiye etkisini kavradıkları görülmektedir. Katılımcıların öğrendikleri bilgilerle çevrelerinde gördükleri görseller, materyaller arasında ilişki kurdukları görülmektedir.

K2 Rize’nin iklimi çok yağmurludur. Ormanlarda ağaç çoktur. Arazi çok engebeli ve dağlıktır. Eski evlerin çoğu tahtadan yapılmıştır. Ağacın bol olması bunun nedenidir. Öğretmenimiz bitkileri bize anlatmak için bizi bahçeye çıkardı birçok bitki topladık öğretmenimiz bize isimlerini yazdırdı. Bitkileri kurutup deftere yapıştırdık. Birçok bitkinin adını öğrendik.

K6 Rize’de yağmur çok yağdığı için hava çok soğuk olmadığı için çay yetişir. Rize’de insanlar her yere karalahana diker. Karalahanadan çok sık yemek yaparız. Ben sarmasını çok severim. Yağmur çok yağdığı için insanlar halsiz olur. Yağmur çok yağdığı için ne zaman yağacağını belli olmadığı için planımız bozuluyor ve bu bizi mutsuz ediyor. Öğretmenimiz

bazı dersler bizi bahçeye çıkarıyor. Gördüklerimi öğretmen anlatırken daha güzel anlıyorum. Heyelan konusu ve vadiler konusunu anlatırken öğretmenimiz bizi heyelan olan ve vadi olan bir yere götürdü gördüğüm için heyelanı daha güzel anladım.

K7 Rize'nin iklimi her mevsim bol yağışlıdır. Ayrıca Rize'de nem çok fazladır. Nem çok olduğu için yazın çok sıcak olmasa da bunalıyoruz. Yağmurun çok yağması bitki örtüsünün gür olmasını sağlamıştır. Yeşilin en çok olduğu il Rize'dir. Rize'de ağaç çok olduğu için evlerin yapımında çok kullanılır. Ahşap eskiden daha çok kullanılırdı ama günümüzde de kullanılmaktadır. Rize'nin iklimi çay yetiştirilmesine uygundur. Rize'de çay çok yetiştirildiği için çay fabrikaları çok vardır. Rize'deki insanlar çaydan para kazanmaktadır.

K9 Rize'nin ikliminin bol yağışlı olması çay tarımının yapılmasını sağlamıştır. Çay çok fazla yetiştirildiği için Rize'de çay fabrikası çoktur. Öğretmenimiz bitkileri anlatırken bizi araziye götürdü. Birçok bitki topladık bitkileri defterimize yapıştırdık, isimlerini yazdık.

Yer şekilleri de iklimde olduğu gibi doğal ve beşeri çevre üzerinde önemli etkilere sahiptir. Yer şekilleri tarım alanlarından yerleşme şekline, ulaşım olanaklarından üretilen araç gereçler, insanların hareket yapılarından konuşma şekillerine kadar doğrudan veya dolaylı olarak etkili olmaktadır. Rize'nin yer şekilleri kısa mesafede değişiklik göstermektedir. Yer şekilleri engebeli, dağlık, parçalı ve yüksek bir yapı göstermektedir. Bu faktörler Rize'de tarım arazilerinin dar ve parçalı olmasına, yerleşme tipinin dağınık, ulaşım olanakların zor olmasına etkili olmuştur. Arazi yapısının bu özelliklere sahip olması ister istemez insanların hareketli özellik yapı kazanmasında etkili olmaktadır

Katılımcılara görüşmede yöneltilen yer şekilleriyle ilgili sorulara verilen cevaplara birkaç örnek: K3 Rize dağlık, engebeli bir yer yollar çok bozuk, dolambaçlı. Düz yer yok gibi. Araziler dik ve ormanlık. Evler birbirinden uzaktır. Yağmur çok yağdığı için ağaçlar çoktur. Ağaçların çok olması güzel görünüyor. Ağaçlar bizim hoşumuza gidiyor.

K6 Rize'de araziler dağınık ve engebelidir. Ev yapacak düz araziler birbirinden uzaktır. İnsanlar seslerini birbirine duyurabilmek için yüksek sesle konuşurlar Rizelilerin ses tonları yüksektir.

K8 Rize'de arazinin engebeli olması insanların hareketli olmasını sağlamıştır. İnsanlar seslerini birbirine duyurabilmek için yüksek sesle konuşurlar. Rize'de yaşadığım için çok şanslıyım. Birçok bitki var bizde bunları tanıyoruz. Birçok bitkiyi görmemiz ve tanımamız coğrafya dersinde işimi kolaylaştırdı. Öğretmenimiz bazen konuyla ilgili türküler soruyor ve

bize de söyletiyor, bilmeceler soruyor o zaman dersten daha çok zevk alıyorum. Hem konuyu öğreniyoruz hem de eğleniyoruz.

K9 Rize’de yer şekilleri dağlık ve engebelerdir. Araziler dağınık ve azdır. Köylerde evler birbirinden uzaktır. Yollar çok diktir. Arazinin dik ve engebeli olması insanların ister istemez hareket etmesini sağlamıştır.

K10 Rize’de dağlar denize paralel uzanmaktadır. Dağlar çok yüksek ve engebelerdir. Dağların yüksek ve engebeli olması yolların yapımında zorluk çıkartıyor. Yollar engebeli ve dolambaçlı olduğu için okula servisle giderken midem bulanıyor. İnsanlar arazilerinin düz buldukları yerine ev yapmışlardır. Evler birbirinden uzak olmuştur

Katılımcılara yöneltilen yer şekilleri ile ilgili sorulara katılımcıların verdikleri cevaplar incelenip yorumlandığında katılımcıların Rize’nin yer şekilleri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Yer şekillerinin hangi faktörler üzerinde etki ettikleri bunların insanlara nasıl yansındıkları hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Katılımcılar önceden sahip oldukları bilgilerle dersle işlenen konular arasında bağlantı kurabildikleri görülmektedir.

Sonuç olarak literatür bilgileri ile alanda yapılan gözlemler sonucunda elde edilen bilgilerle katılımcılardan elde edilen bilgilerin paralellik gösterdiği görülmektedir. Katılımcılar Rize’nin iklim ve yer şekilleri özellikleri hakkında bilgi sahibi oldukları bu özelliklerin doğrudan veya dolaylı olarak insanların faaliyetlerine nasıl etki ettikleri hakkında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Katılımcıların bilgilerinin coğrafya dersinde öğrendikleri bilgilerle ilişkilendirebildikleri ve kendi örnekleriyle cümleler kurabildikleri görülmüştür. Katılımcılar gördükleriyle ve daha önce öğrendikleri bilgilerle yeni öğrendikleri bilgiler arasında bağlantı kurarak çevrenin insan faaliyetleri üzerinde ve eğitim üzerindeki yansımalarına örnek oluşturmuşlardır.

Öneriler:

- Sorular katılımcılara yöneltilmeden önce konu hakkında ön bilgi verilebilir.
- Araştırma hakkında daha fazla bilgi elde edebilmek için sorular çeşitlendirilebilir.
- Uygulama yapılan okul sayısı artırılabilir.
- Araştırma onuncu sınıflardan başka kademelere de uygulanabilir.
- Uygulama için belirlenen öğrenci sayısı artırılabilir.
- Görüşme formu iklimi ve yeryüzü şekilleri farklı olan, alanlarda da uygulanabilir.

KAYNAKLAR

- Ak, O. N. (2004). *Rize el sanatları*. Rize: Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü
- Ankara Türküleri, (2019). <http://www.forumlort.com> adresinden erişilmiştir.
- Aslan, F. (2017). *Türkiye coğrafyası araştırmaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, F. (2017). *Türkiye coğrafyası araştırmaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Atalay, İ. (1989). *Türkiye'nin coğrafyası*. Ankara: Yeniçağ.
- Aydın, E. (2004). *Rize el sanatları*. Rize: Rize Halk Eğitim Müdürlüğü.
- Aydın, Ö., & Lakot Alemdağ, E. (2014). Karadeniz Geleneksel Mimarisinde Sürdürülebilir Malzemeler; Ahşap Ve Taş. *Journal of International Social Research*, 7(35). 394-405
- Baran, M. (2017). Eski Diyarbakır Evleri İklim İlişkisi. *DÜMF Mühendislik Dergisi*, 8(2), 423-430.
- Baş, T. ve Akturan, U., 2008, *Nitel Araştırma Yöntemleri “NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi”*. Ankara: Seçkin.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim öğretim*. Ankara: Feryal.
- Biryol, U. (2000). *Karardı karadeniz*. Rize: Serender.
- Bogdan, R. and Biklen, S. (1992). *Qualitative Research and Education. An Introduction to Theory and Methods*, London: Allyn and Bacon.
- Büyükkaragöz, S., & Çivi. C. (2002). *Genel öğretim metotları*. Konya: Atlas.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri (13. Baskı)*, Ankara: Pegem Akademi.

- Cihanoğlu, S. (2004). *Doğu Karadeniz bölgesinde oynanan horonlar, karşılamalar, barlar ve halaylar*. İstanbul: Efsane.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri* (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir), Ankara: Siyasal.
- Çakan, İ. (2005). *Karadeniz bölgesi*. Samsun: Ofset.
- Çolakoğlu, C. A., & Tunalıoğlu, R. (2009). Aydın İlinde Zeytin Üretimi İle İklim Verileri Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 71-77.
- Demirel, E. (2013). *Şelaleler kenti Rize*. Rize: Kaçkar Turizm Birliği
- Demirel, E. (2014). *Anadolu'nun çiçek bahçesi Rize*. Rize: Kaçkar Turizm Birliği
- Demirel, E. (2013). *Yaylalar kenti Rize*. Rize: Kaçkar Turizm Birliği
- Denscombe, M. (2007). *The Good Research Guide: For Small Scale Social Research Projects*. Berkshire: Open University Press McGraw Hill.
- Doğanay, H. (2000). *Coğrafya öğretim yöntemleri*. Rize: Ofset
- Doğar, Ç. ve Başbüyük, A. (2005). İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Hava Ve İklim Olaylarını Anlama Düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(29), 347-358
- Engin, Ö. (2004). *Rize mutfağı*. Rize: Ofset.
- Erdoğan, İ. (1995). *Karşılaştırmalı eğitim çağdaş eğitim sistemleri*. İstanbul: Sistem
- Erinç, S. (2000). *Jeomorfoloji*. İstanbul: Der.
- Erkal, M. E. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Der.
- Erol, O. (1993). *Genel klimatoloji*. Ankara: Gazi
- Glesne, C. (2012). *Nitel Araştırmaya Giriş*, (Çev. Ed. A. Ersoy ve P. Yalçınoglu), Ankara: Anı.
- Günel, N. (2013). Türkiye'de iklimin doğal bitki örtüsü üzerindeki etkileri. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, (1), 1-22
- Güngör, S., & Cengiz, T. (2006). Artvin ilinin iklim konforuna sahip rekreasyon ve turizm alanları. *Kafkas Üniversitesi, Artvin Orman Fakültesi Dergisi* 7(1), 69-80
- Güngördü, E. (2003). *Türkiye coğrafyası*. Ankara: Asıl Yayın.

- Güngördü, E. (2003). *Türkiye'nin coğrafyası*. Ankara: Asıl Yayın.
- Güngördü, E. (2002). *Coğrafyada öğretim yöntemleri ilkeleri ve uygulamaları*. Ankara: Nobel.
- Güngördü, E. (1997). *Doğal ve Tarihi coğrafya Açısından Türkiye'nin turizm coğrafyası*. Ankara: Asıl.
- Gülüm, K., & Boz, M. (2011). Doğa üzerine söylenmiş Türk dünyası ortak atasözlerinin coğrafi analizi (Kırgızistan- Türkiye örneği). *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24, 354-369
- Haberal, H. (2013). *Yayla kültürü ve yayla turizmi*. Trabzon: Özgün.
- Hesapçioğlu, M. (1994). *Öğretim ilkeleri ve yöntemleri*. İstanbul: Bafa.
- İnanç, H., & Çiftçi. S. (2002). *Kültür antropolojisi*. İstanbul: Kaktüs.
- Karadağ, A., & Koçman, A. (2007). Coğrafi çevre bileşenlerinin kentsel gelişim süreci üzerine etkileri: Ödemiş (İzmir) örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 16(1-2), 3-16.
- Karakuyu, M. (2002). Şehirleşmenin küresel iklim sapmaları ve taşkınlar üzerindeki etkisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (6) 97-108
- Karpuz, H. (1992). *Rize*. Ankara: Türk Turizm Basım Evi.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (24. Basım)*, Ankara: Nobel.
- Karnıbüyük, M. (2018). Montesquieu'nün iklim teorisi. *Sinop Üniversitesi Sosyal Bilgiler Dergisi*, 2, 246-253
- Kolukısa, E.A. (2003). *Matematik coğrafya*. Ankara: Asıl.
- Küçükahmet, L. (2005). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Ankara: Nobel
- Maykut, P. and Morehouse, R. (1994). *Beginning Qualitative Research: A Philosophic and Practical Guide*. London: Falmer.
- Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma (Çev. Ed. S. Turan)*, Ankara: Nobel.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Second Edition, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Önder, M. (1995). *Şehirden şehir'e Ankara*. Ankara: Türkiye İş Bankası.

- Özdemir, M.A. (2004). İklim değişimlerine uygarlıklar üzerindeki yansımalarına ilişkin bazı örnekler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 176
- Öztürk, A. (2004). *Yiyeceklerimiz doğal ve kültürel çevre ışığında Rize mutfağı*. Trabzon: Ofset.
- Öztürk, Ö. (2009). *Folklor ve mitoloji sözlüğü*. Ankara: Phœnix.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (M. Bütün & S. B. Demir, Çev), Ankara: Pegem Akademi.
- Polat, P., & Sunkar, M. (2017). Rize'nin iklim özellikleri ve Rize çevresinde uzun dönem sıcaklık ve yağış verilerinin trend analizleri. *Firat University Journal of Social Sciences/Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1). 1-3
- Sargın, H. (2012). *Antik Ankara*. Ankara: Arkadaş.
- Siyanuş, A. E. (2013). Akçakoca'nın iklimi ve çevresel etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Şahin, C. (2000). *Coğrafyaya giriş*. Ankara: Gündüz.
- Şenyapılı, Ö. (2013). *Geçmişten bugüne isim isim Ankara*. İstanbul: Boyut.
- Taşpınar, A. (2004). *Rize tarihi*. Rize: Rize Ticaret Borsası.
- Tanses, H. (1997). *Karadeniz türkülleri*. İstanbul: Engin.
- Titchen, A. and Hobson, D. (2005). Phenomenology. In Somekh, Bridget and Cathy Lewin (eds.) *Research Methods in the Social Sciences*, ss: 121-130. New Delhi: Sage.
- Tümertekin, E., & Özgüç, N. (2002) *Beşerî coğrafya araştırmaları*. Ankara: Pegem.
- Türkeş, M. (2012). Türkiye'de gözlenen ve öngörülen iklim değişikliği, kuraklık ve çölleşme. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-32.
- Tercüman, A. (2004). *Rize el sanatları*. Rize: Rize Halk Eğitim Müdürlüğü.
- Tümertekin, E. Ö, N. (1999). *Ekonomik Coğrafya*. İstanbul: Çağatay Kitap Evi.
- Topaloğlu, İ. (2005). *Rize Folklorunda Tulum, Horon ve Düğünler*. Rize: Ofset.
- Uçan, A. (1994). *İnsan ve sanat*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi.
- Ünlü, H. (1994). *İl il Türkiye*. Rize: Rize Gezi Defteri.
- Yalın, H.İ. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal gelişimi*. Ankara: Nobel.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. baskı), Ankara: Seçkin.

Yıldırım, A & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin

Zihnioğlu, A. (2003). *Bir yeşilin peşinden*. Ankara: Başak.

EK-1 Görüşme Formu

GAZİ ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM FAKÜLTESİ COĞRAFYA ÖĞRETMENLİĞİ

Okul Türü:

Sınıf

Yaş

Cinsiyet

Bu çalışma bilimsel bir araştırma için hazırlanmış olup ortaöğretim öğrencilerinin iklim ve yer şekillerinin kültür üzerindeki etkilerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi için araştırılmaktadır. Elde edilen veriler sadece bu çalışmada kullanılacaktır. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

İlknur Çakmakçı

Problem Cümlesi

Bu araştırmada problem durumu şu şekilde ifade edilmiştir.

Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü'nde yer alan Rize ilinin iklim ve yer şekillerinin ortaöğretim öğrencilerinin kültür üzerindeki görüşlerinin incelenmesi ve coğrafya öğretimine yansımalarının belirlenmesidir.

- 1) Rize ilinin iklim özellikleri nasıldır? Bu özellikler, doğal ve beşeri ortamı nasıl etkilemiştir?
- 2) Rize ilinde iklim, kültürü ve insan davranışlarını nasıl etkilemiştir? Bu etkilerin coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır.
- 3) Rize ilinin yer şekillerinin genel özellikleri nasıldır? Bu özellikler, doğal ve beşeri ortamı nasıl etkilemiştir?
- 4) Rize ilinde yer şekilleri, kültürü ve insan davranışlarını nasıl etkilemiştir? Bu etkilerin coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır.
- 5) Sizce hangi kültürel unsurlar Rize ilinin iklim ve yer şekilleri hakkında bilgi vermektedir? Bu etkinin coğrafya öğretimine ve eğitime etkisi nasıldır

EK-2 Meteoroloji Müdürlüğü Veri İzin Belgesi

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
Meteoroloji Müdürlüğü

Sayı : 44635051-107-E.3018
Konu : Meteorolojik Bilgi

26/05/2016

SN. İLKNUR ÇAKMAKÇI

İlgi :21/03/2016 tarihli ve 10544 sayılı yazı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün ilgi tarih ve sayılı yazısı gereği ihtiyaç duyulan bilgiler Türkiye Meteorolojik Veri Arşiv Sistemi (TUMAS) kayıtlarından çıkarılarak yazımız ekinde sunulmuştur.

Ramadan KAHRAMAN
Meteoroloji Müdürü

EK:
1- CD (1 Adet)

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı İle Xyındır.
İbrahim Oğuz ERGÜN
Rasatçı

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na göre elektronik olarak imzalanmıştır. <http://ebys.mgm.gov.tr/dogrulama.aspx> adresi üzerinden P1K2032618T20 kodu ile doğrulama yapabilirsiniz.

Fener Mahallesi Menderes Bul.
No:62 RİZE
Tel/Faks:0 464 223 52 71/223 52 72
www.trabzon.mgm.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: İ.Ergün - Rasatçı
Tel: 0464 223 52 71
E-posta: ioergun@mgm.gov.tr

- 1/1 -

EK-3 Milli Eğitim Anket İzin Belgesi

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

Sayı : 81576613/605/3298966
Konu: Araştırma uygulama izni

22.03.2016

Sayın İlknur ÇAKMAKÇI
(Atatürk Caddesi Gülbahar Mahallesi Manolya Sokak Köşem Apartmanı Nu: 680 Rize)

İlgi: a) 21/03/2016 tarihli dilekçeniz
b) 07/03/2012 tarih ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı genelge

İlgi (a) dilekçe ile Gazi Üniversitesi Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi İlknur ÇAKMAKÇI'nın "Yer Şekilleri ve İklimin Eğitim ve Kültür Üzerine Etkisi: Rize ve Ankara Örnekleri" konulu yüksek lisans tezi kapsamında hazırlamış olduğu veri toplama aracının Ankara İli Ankara Atatürk Anadolu Lisesi, Gazi Anadolu Lisesi ile Rize İli Rize Adem Özdemir Anadolu Lisesi ve İyidere Teknik Anadolu Lisesinde öğretim gören öğrencilere uygulanmasına yönelik izin talebi Genel Müdürlüğümüz tarafından incelenmiştir.

Denetimi il, ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, eğitim faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılmış veri toplama aracının Ankara İli Ankara Atatürk Anadolu Lisesi, Gazi Anadolu Lisesi ile Rize İli Rize Adem Özdemir Anadolu Lisesi ve İyidere Teknik Anadolu Lisesinde öğretim gören öğrencilere ilgi (b) genelge doğrultusunda uygulanması hususunda;

Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

Ahmet Onur AK
Bakan a.
Genel Müdür

Ek: Veri toplama aracı (dört sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşıl ile Aynısı
23-03-2016

Konya Yolu Nu:21/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
atillademirbas@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Atilla DEMİRBAŞ
Seyda KARABULUT
Telefon:0-312-2969400/9582

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b5fd-397e-3b11-a9a8-9f3d koda ile teyit edilebilir.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..